

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Skandinávské země a kolonialismus

Klára Mašková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Politologie

Bakalářská práce

Skandinávské země a kolonialismus

Klára Mašková

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Ráda bych poděkovala PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, připomínky, vynaložený čas a trpělivost.

Obsah

1. Úvod	7
1. 1. Kolonialismus a imperialismus	10
2. Koloniální mocnosti v době skandinávského kolonialismu	14
2. 1. Nizozemský kolonialismus	14
2. 2. Francouzský kolonialismus	15
2. 3. Anglický (britský) kolonialismus	16
3. Expanzivní politika Skandinávie před moderním kolonialismem	18
3. 1. Vikingské výpravy	18
3. 2. Christianizace	19
3. 3. Expanzivní politika v Evropě	20
3. 4. Kalmarská unie	21
4. Moderní kolonialismus skandinávských zemí	23
4. 1. Boj o nadvládu na Severu	25
4. 2. Dánský kolonialismus	26
4. 2. 1. Norsko a jeho državy	26
4. 2. 1. 1. Island	27
4. 2. 1. 2. Grónsko	31
4. 2. 1. 3. Faerské ostrovy	33
4. 2. 2. Dánské Zlaté pobřeží	33
4. 2. 3. Dánská Indie	35
4. 2. 4. Dánská Západní Indie	37
4. 3. Švédský kolonialismus	40
4. 3. 1. Finsko	40
4. 3. 2. Norsko	41
4. 3. 3. Švédské Zlaté pobřeží	42
4. 3. 4. Švédská Východoindická společnost	43

4. 3. 5. Nové Švédsko.....	43
4. 3. 6. Svatý Bartoloměj.....	45
5. Současné vztahy mezi státy.....	47
5. 1. Dánské společenství.....	47
5. 2. Severské organizace.....	47
5. 3. Dánské postkoloniální vztahy.....	48
5. 4. Švédské postkoloniální vztahy	49
6. Závěr.....	50
Seznam zdrojů	55
Resume	63
Přílohy	65

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je komparace dánského a švédského kolonialismu. Skandinávie je součástí regionu Severní Evropa a je tvořena 3 monarchiemi – Dánskem, Švédskem a Norskem. Vzhledem k historickému a kulturnímu vývoji Skandinávie jsem se rozhodla zahrnout do mé práce i další země regionu Severní Evropy - Finsko a Island. Tyto státy mají i podobné mateřské jazyky – patří do stejné větve skandinávských germánských jazyků (mimo finštiny). Norský jazyk bokmål je blízký dánštině. Islandština a faerština jsou podobné staroseverštině, ze které se rozvinuly všechny jazyky ve skandinávském prostoru. Norští spisovatelé psali, v době nadvlády Dánska nad Norskem, dánsky. Islandská Edda je literární památkou pro všechny tyto národy. Rovněž z historických důvodů bude práce zaměřena především na 2 hegemonné státy – Dánsko a Švédsko – které dominovaly nad ostatními státy v regionu nebo jeden nad druhým (Kan 1983: 9). Práci rozdělím do 6 částí: Úvod; Koloniální mocnosti doby skandinávského kolonialismu; Expanzivní politika Skandinávie před moderním kolonialismem; Moderní kolonialismus skandinávských zemí; Současné vztahy mezi státy a Závěr.

V souvislosti s tématem skandinávského kolonialismu je nejprve třeba si přiblížit dřívější vývoj regionu, který měl na samotný průběh kolonialismu velký vliv. Skandinávské národy jsou si „příbuzné“ skrze společný společensko-politický vývoj. Vzhledem ke geografické poloze Skandinávie neměli její obyvatelé zcela neomezené možnosti k budování obydlí a pěstování plodin. Přibližně v 8. století započali Skandinávci podnikat výpravy do cizích zemí známé pod názvem Vikingské výpravy, které vedly různými směry. Tyto výpravy poskytly Skandinávčům zdroje obživy, nové zbraně, bohatství, obchod atd.. Vikingové¹ se při svých výpravách dostali až do Severní Ameriky, kde založili dočasně několik osad. Vikingové rozvinuli obchod se sousedy a s jižněji položenými státy, např. s Byzancí a arabskými zeměmi. S nástupem

¹ Skandinávští nájezdníci byli pojmenováni různě obyvateli území, které napadli, např. Vikingové v Anglii, Varjagové na Východě, Normané ve Francii, al-Majus ve Španělsku (Abrman 1969).

christianizace se začaly postupně formovat ve skandinávském prostoru národní státy, které známe dnes – Dánsko, Švédsko a Norsko (Bauer 2003: 67 – Brunclík; Pinková; Havlík 2012: 4–6). Skandinávské národy se tedy pokusily již dříve o „kolonizaci“ z obchodních důvodů. Koncem středověku/počátkem novověku se evropští panovníci zajímali o cestopisy Marca Pola, které hovořily o bohatství Dálného východu. Panovníci hnáni touhou po neomezených finančních zdrojích začali vysílat expedice k nalezení nové cesty do Indie. V souvislosti s těmito expedicemi byla objevena nová území, která byla následně kolonizována Evropany. Svět se tedy „zvětšil“ a evropské mocnosti hnány touhou po bohatství a územním zisku vysílaly lodě do zámoří, aby pro ně získaly nová území, která využívaly k různým účelům. Skandinávské země se vzhledem k vývoji v Evropě přizpůsobily tomuto trendu. Když se řekne kolonialismus, vybavím si země jako Anglie/Británie, Nizozemí, Francie, Portugalsko nebo Španělsko. Toto téma jsem si zvolila, protože je pro mne málo známé, je málo prozkoumané a chtěla bych se dozvědět o skandinávském kolonialismu více.

Ve své bakalářské práci se zaměřím především na historické a ekonomické důvody spjaté s počátkem kolonialismu v Dánsku a Švédsku a jeho samotný průběh. Realizace koloniálních výprav souvisí s ekonomickými ambicemi Dánska a Švédska. Skandinávské koloniální období ovlivnilo posléze vznik mezivládních organizací a spolupráci na obchodní úrovni. Dánové a Švédové během svých výprav objevili nová území. Skandinávský kolonialismus nebyl tradičním kolonialismem. Cílem mé bakalářské práce je srovnat dánský a švédský kolonialismus, v kontextu doby se zaměřením na evropské mocnosti a důvody počátků skandinávského kolonialismu. Čerpat budu z českých i cizích historických, politických a kulturních knižních i internetových zdrojů.

V *Úvodu* určím metodu *Komparativní případové studie* pomocí, které budu analyzovat dánský a švédský kolonialismus. Dále vymezím termíny *kolonialismus* a *imperialismus* a stanovím výzkumnou otázku a hypotézy. Ve druhé části *Středověká Skandinávie* stručně informuji o vývoji regionu a o důvodech, které vedly k počátkům „kolonialismu“ již v období vrcholného

středověku. V třetí části *Moderní kolonialismus skandinávských zemí* nejprve přiblížím situaci v Evropě, která mohla inspirovat Dánsko a Švédsko ke kolonialismu, vymezím oblasti, které byly Dánskem a Švédskem kolonizovány a popíši rysy skandinávského kolonialismu a vztah centra a periferie. Pomocí mnou stanovené metody srovnám dánský a švédský kolonialismus. Ve čtvrté části *Koloniální mocnosti v době skandinávského kolonialismu* přiblížím rozsah panství Nizozemí, Francie a Velké Británie a to, jak ztratily své kolonie, a poté se pokusím určit, zda se v případě Dánska a Švédska jedná o *specifické nebo běžné rysy kolonialismu té doby a zda lze vůbec hovořit o „kolonialismu“ a popřípadě o jakém typu*. V páté části *Současné vztahy mezi státy* je mým cílem analýza vztahů Švédska, Dánska a dříve na nich závislých území. Jako výzkumnou otázku jsem si stanovila, zda *ovlivnilo koloniální období těchto států současné severské vztahy a vztahy s bývalými koloniemi?* V závěru mé práce zhodnotím, *jakým způsobem prospěla kolonizace Skandinávií a kolonizovaným územím a jak ovlivnila kolonizace dnešní vztahy mezi zúčastněnými státy*. Dále odpovím na mnou stanovené hypotézy a výzkumnou otázku.

Ve své bakalářské práci použiji komparativní případovou studii na analýzu dánského a švédského kolonialismu. Konkrétně použiji Millovu *metodu rozdílů* na zjištění odlišností mezi dánským a švédským kolonialismem. Informace o komparativní studii budu čerpat z knihy *Jak zkoumat politiku* od Petra Druláka a kol. (Karlás 2008: 68).

1. 1. Kolonialismus a imperialismus

Kolonialismus je definován jako zabírání a obdělávání cizí půdy a usazování kolonistů na zabraném území. Státy se tak chovaly především z důvodu zlepšení svého ekonomického zázemí, využití přírodních zdrojů, které neměly ve své zemi k dispozici, získání levné pracovní síly nebo obsazení strategického bodu. Jako záminku mnohdy používaly šíření civilizace, křesťanství, vzdělání... Termín *kolonie* spadá již do období starověkého Řecka a Říma. Ve slovníku historiků se však tento termín nespojuje s obdobím starověkého Řecka a Říma. Západní historická tradice datuje faktickou kolonizaci do období zámořských objevů – 15. století. V tomto století započaly průzkumné plavby a výpravy do Ameriky, Západní Indie, Afriky a Asie. Státy zakládaly na nově objevených územích obchodní stanice a faktorie (Ferro 2007: 11 – Osterhammel; Jansen 2009: 8).

Zajímavé je ruské pojetí kolonizace. „Kolonizace je základním faktorem našich dějin. Jejím postupem lze vysvětlit rozrůstání i změny státu a společnosti od časů Kyjevské Rusi“, napsal historik Ključevskij v roce 1911 (Ferro 2007: 12). Rusové realizovali výpravy do Novgorodu a pak přes Suzdal k Uralu a ještě dál již ve 12. století. Lze ale skutečně hovořit o „koloniálních“ výpravách? V případě Ruska je územní expanze a kolonizace v podstatě synonymem, zatímco na Západě se oba tyto termíny rozlišují. Územní expanze spadá do národní otázky, protože stát zabere území, které s jeho územím sousedí, zatímco kolonizace je zabránění území za mořem (Ferro 2007: 11-12).

Z této definice vyvstává otázka, zda je moře správným kritériem k definování termínu kolonizace. Z tohoto hlediska by nemohla být za kolonizaci považována španělská a portugalská reconquista. Jiní autoři se zaměřují na to, jaké území je osidlováno, a proto dělí kolonizaci na vnitřní (osidlování vlastního území) a vnější (osidlování cizích zemí) (Ferro 2007: 12–13).

Arabská tradice považuje za počátek kolonizace křižácké výpravy, které jsou i údajně prvním projevem imperialismu. Naopak západní tradice považuje křižácké výpravy za znovudobytí Svaté země (Ferro 2007: 13).

Kolonialismus se dělí 2 typy – osidlovací a exploatační (vykořisťovací). Nově vzniklé kolonie sloužily např. k „odložení“ nepohodlných osob – delikventů, vzbouřenců a politických vězňů (zejména Austrálie, Alžírsko a Nová Kaledonie). Ale kolonialismus dopomohl i k významným objevům, díky němu jsme se mohli naučit něco nového o lidech a zdrojích z jiných regionů, např. v 19. století vedl Darwin vědecký výzkum v Beagle, Livingstone v Africe, Powell ve Skalisticích horách v USA atd.. Lidé tak získali více informací o etnografii, jazycích a jiných věcech mimo evropský svět (Blaut 1993: 23 – Ferro 2007: 24).

Kolonialismus měl 2 fáze, které se lišily charakterem vztahů mezi koloniálním jádrem a kolonizovanou periferií (1. fáze - 1500 – 1800; 2. fáze – průmyslová revoluce, volný trh a rozdělení světa). V 1. fázi státy západní Evropy podnikající výpravy, zpočátku především za obchodem, přispěly ke vzniku dnešního světového hospodářského systému. Obchodování s koloniemi bylo výhodné zejména pro evropské mocnosti, byl vytvořen tzv. *trojúhelníkový obchod*. Trojúhelníkový obchod je obchod mezi Evropou, Amerikou a Afrikou. Evropští kupci směňovali zbraně, rum a spotřební zboží za africké otroky, které posléze odvezli do Ameriky na plantážní práce. Zisk z jejich prodeje umožnil nákup cukru, bavlny nebo tabáku. Evropa se tedy stala dodavatelem hotových výrobků, Afrika levné pracovní síly a Amerika zdrojem surovin, což mělo za následek zintenzivnění vztahů mezi centrem a periferií a prohloubení nerovnosti. Mocnosti se řídily hospodářskou politikou merkantilismu, která tvrdila, že zvýšit vlastní bohatství lze pouze na úkor druhých. Ve 2. fázi se zvýšil význam kolonií jako zajištěných dodavatelů levných surovin pro „domácí“ průmysl a jako odbytišť hotových výrobků. Koloniální mocnosti regulovaly tyto vztahy tak, aby byly pro evropský hospodářský rozvoj co nejvýhodnější. Podle obchodních vazeb se vymezují i druhy kolonií – *formální, neformální a semiformální*. Formální kolonie je území pod politickou správou nějaké koloniální mocnosti, neformální kolonie je území, které má těsné obchodní styky s koloniální mocností, ale politicky je zcela samostatné a semiformální kolonie je území, které není formálně kolonií, má vlastní vlajku a správu, ale jeho obchod je

kontrolován nějakou koloniální mocností. Po průmyslové revoluci se změnil i typ obchodu – volný trh (*laissez-faire*). Ricardo k tomu přispěl teorií komparativních výhod – každý stát se má zaměřit na výrobu toho, pro co má vhodné podmínky a prostřednictvím volného trhu bude vytvořen systém mezinárodního obchodu, který bude prospívat všem (Daněk 2000: kapitola 1).

Imperialismus je definován jako expanzivní, velmocenská, dobyvačná a militantní politika nějakého státu nad jiným, s cílem získat dominantní vliv nad exkluzivním územím. Kolonialismus je určitou variantou imperialismu. Imperialisté svou expanzivní politiku zdůvodňují pozitivním dopadem – šíření civilizace, demokracie, lidských práv. Marxismus říká právy opak – imperialistické státy zotročují původní obyvatele na nucené práce a snaží si ekonomicky podmanit obyvatelstvo. Imperialismus „vyrostl“ především z touhy po hmotném vlastnictví. Právě toto stálo za nejrozšířenější formulací koloniální politiky jakožto nového způsobu jak zbohatnout. Jules Ferry prohlásil: „Koloniální politika je dcerou politiky průmyslové. Pro bohaté státy je export podstatným činitelem veřejné prosperity. Kdyby bylo možno nastolit mezi industriálními národy cosi jako dělbu průmyslové práce, rozdělování podle schopností, pak by Evropa nemusela hledat odbytiště pro své výrobky mimo vlastní hranice. Problémem je, že všichni chtějí destilovat, vyrábět cukr, tkát, kovat a vyvážet“ (Barša; Císař 2008: 265 – Ferro 2007: 24). Z této formulace je očividné, že imperialismus byl nejvýraznější v době vzniku průmyslové revoluce. Pro nové průmyslové velmoci (USA, Rusko, Německo) byla expanze do zámoří nutností. Ferry má pro imperialismus dva argumenty - humanitární a národnostní. Humanitární – „„nadřazené rasy“ jsou povinny splnit svoji úlohu vůči „nižším rasám“, které se ještě nevydaly na cestu pokroku“ (Ferro 2007: 24–25).

„Hlavní rozdíl mezi koloniální expanzí v 16. – 18. století a na ni navazujícím imperialismem je, že průmyslová revoluce poskytla imperialismu nástroje, které v zásadě změnil vztahy mezi metropolí a koloniemi“ (Ferro 2007: 30). Počátky koloniální expanze se podobaly dřívější římské či arabské kolonizaci tím, že ekonomický, vojenský a technický rozdíl mezi kolonizátory a kolonizovanými byl zanedbatelný. Důsledkem průmyslové revoluce došlo ke zhoršení situace pro

kolonizované, jejich životní úroveň se oproti dřívějším dobám zhoršila v roce 1860 o 1,9 x; 1914 3,4 x a 1950 5,2 x (Ferro 2007: 30–31). „Formální kolonialismus ztratil svoji funkci nástroje územní expanze světového hospodářského systému a ukázalo se, že může být velkou překážkou vnitřní transformace systému světového hospodářství“ (Daněk 2000: kapitola 1).

2. Koloniální mocnosti v době skandinávského kolonialismu

2. 1. Nizozemský kolonialismus

Nizozemská kolonizace začala založením Západoindické společnosti v roce 1621, která měla za úkol získat nová území za mořem pro nově nezávislé Nizozemí a vystupovat proti Španělům v zámoří. „Společnost byla zpočátku velice úspěšná. Do první poloviny 17. století získala pro Nizozemí rozsáhlá území v Severní Americe (Nový Amsterdam), pár ostrovů v Karibiku (Nizozemské Antily), oblasti v dnešní Guyaně a Brazílii“ (Harenberg 2001: 491). Roku 1650 přestala udělovat nizozemská vláda finanční podporu Západoindické společnosti a ta nebyla schopna pokrýt výdaje na správu kolonií. Do konce 17. století přišla o téměř všechny državy a vyhlásila bankrot. Pro spravování zbylých území (Guyana, Curacao) založili novou Západoindickou společnost. Pro správu kolonií na Cejlonu a Jávě sloužila Východoindická společnost (založena 1602), která měla uzavřenou smlouvu s místními státy. Nizozemci v těchto oblastech ovládli většinu portugalských faktoríí a ovládli zde i většinu přístavů. Východoindická společnost od 80. let 18. století stagnovala, až zbankrotovala a byla v roce 1799 rozpuštěna. Kolonie tak přešly pod správu Nizozemí (Filipský 2008: 59 – Harenberg 2001: 491). Nizozemci vlastnili i území v Africe (Nizozemské Zlaté pobřeží). Odtud posílali lodě s otroky do svých kolonií v Americe. Nizozemí bylo tedy rovněž součástí trojúhelníkové obchodu (Kachur 2006: 52). Nizozemci zrušili v roce 1862 otroctví ve Východní Indii a v roce 1863 otroctví na Surinamu a v Antilách. Koloniální panství Nizozemců skončilo vyhlášením nezávislosti Indonésie v roce 1949. Dříve vlastněné kolonie byly většinou postoupeny koncem 18. a v průběhu 19. století Británii (Rijsk Museum nedatováno a – Rijsk Museum nedatováno b).

2. 2. Francouzský kolonialismus

První francouzská kolonie byla založena na řece Svatého Vavřince v roce 1534 Jacquesem Cartierem. Následovala osada na řece Svatý Kříž Port Royal, Québec a dále území až k Montréálu. Toto území Francouzi nazvali Kanadou. Francouzi se také angažovali na území dnešních USA. Zde založili New Orleans a poté pokračovali dále podél toku řeky Mississippi až k oblasti Velkých jezer. „Francie k zajištění svých území vybudovala systém pevností“ (Krčálová 2011: 22–23). Francouzi v Americe těžili z obchodu s bobřími kožešinami a zpočátku i ze spolupráce s indiány (později s nimi válčili). Francouzské kolonie se nacházeli i v oblasti Karibiku a jižní Ameriky. Francie rovněž zakládala obchodní společnosti jako ostatní kolonizátoři, ale jejím primárním cílem byla politická nadvláda. „Francie usilovala o Pax Franca – o přenesení vlastního společenského systému na všechny ovládaná území“ (Harenberg 2001: 491). Francie ale kvůli častým válkám v Evropě přišla o hodně svých zámořských území. Významným mezníkem pro kolonie byla Francouzská revoluce, která přinesla zrovnoprávnění kolonií s Francií a na čas i zrušení otroctví. Otroctví bylo zrušeno natrvalo v roce 1848 (Harenberg 2001: 491 – Rijsk Museum nedatováno a).

Francie vlastnila kolonie rovněž i v Africe (odtud rovněž získávala otroky), které rozšířila v průběhu rozdělování Afriky mezi evropské mocnosti, v Indii a v jihovýchodní Asii (Francouzská Indočína). Ve všech oblastech se Francouzi dostávali do konfliktu s Brity. Letité spory s Brity nakonec ukončila tzv. *srdečná dohoda*. V případě Francie se o kolonialismu v 19. století hovoří jako o imperialismu. Francie přišla o své poslední kolonie v procesu dekolonizace (poslední byla Indočína). Dnes má Francie integrální území v Karibiku a Jižní Americe (Euroskop nedatováno – Harenberg 2001: 770).

Dodnes musí Francii platit 14 afrických zemí daně Francii. Africké státy na to přistoupily, aby Francouzi při odchodu země neničili jejich úrodu, školy, zvířata (Koutonin 2014).

2. 3. Anglický (britský) kolonialismus

Anglický kolonialismus začal expedicemi koncem 15. století, kdy pověření dobrodruhové měli za úkol prozkoumat území. Prvním byl pravděpodobně John Cabot (1497). První kolonií se stal až v roce 1583 znovuobjevený Newfoundland. Několikrát neúspěšně, kvůli nedostatku jídla a chorobám, se snažili osídlit Virginii. V roce 1620 se konečně podařilo skupině puritánů (Otcové poutníci) osídlit Virginii s již dříve založeným městem Jamestown a posléze založili novou kolonii Plymouth. Kolonisté zde zakládali zemědělské osady se svobodným vyznáním. Angličané postupně rozšířili své kolonie v Americe a získali zde 13 kolonií. O tyto kolonie přišli v roce 1776, když na Británii (do roku 1707 Anglie) vyhlásily nezávislost a vytvořily Spojené státy americké. Britové vlastnili v Severní Americe i oblast Kanady, kterou částečně sami kolonizovali a částečně získali od Francouzů na základě Utrechtské dohody a později Pařížského míru. S rostoucím přílivem imigrantů bylo nutné i rozšiřování území a tak nastaly spory s místními kmeny indiánů. (Harenberg 2001: 491 – King 2008: 96 – Krčálová 2011: 22).

V roce 1770 James Cook získal pro Británii území Austrálie a o pár let později i Nový Zéland. Britové z Austrálie udělali tzv. *trestaneckou kolonii*. Britové neměli dostatečnou kapacitu vězení na Britských ostrovech a po vyhlášení nezávislosti USA již neměli kam posílat trestance. Koncem 17. století získala Anglie oblasti v Indii. Koncem 18. století byla Británie dokonce jedinou evropskou mocností v Indii (připojila další oblasti a vytvořila Britskou Indii). Indie byla pod správou Anglické východoindické společnosti. V roce 1834 Britové zrušili otroctví. V průběhu 19. století Británie k zajištění cesty do Indie získala Kypr a Egypt. Následoval plán o získání celistvého území v Africe a tak k dosavadním koloniím v Africe získali Somálsko, Keňu, Rhodésii, Ugandu a Súdán. Britové se ve svých koloniích snažili o poangličtění. O této epoše se hovoří jako britském imperialismu. Razili heslo, že „svět je každým dnem angličtější“ (Harenberg 2001: 491, 770 – King 2008: 102). Británie vlastnila mj. i

území v jihovýchodní Asii, na Blízkém východě a ostrůvky Oceánii. Británie koncem 19. století vlastnila přibližně ¼ světa s téměř 400 miliony obyvatel (Filipský 2008_ 60 – Harenberg 2001: 770).

Britská zámořská území neměla jednotný status. Británie vlastnila kolonie, protektoráty, mandáty, císařství, kondominium a dominium. V roce 1926 se z Britského impéria stalo Britské společenství. Zámořská území Británie se postupně osamostatnila bojem, umožnila jim to Británie, a nebo v procesu dekolonizace. Dnes asi 53 zemí je součástí Britského společenství. Některé země formálně dodnes uznávají britskou královnu za hlavu státu (Piknerová 2013/2014).

Francouzi, Nizozemci i Britové měli na území dnešních USA četné spory s indiánskými kmeny. Často měli spory i mezi sebou a indiáni stáli na jedné či druhé straně. V průběhu století působení evropských mocností v Severní Americe bylo vyvražďeno nespočet indiánů (Stingl 1996).

3. Expanzivní politika Skandinávie před moderním kolonialismem

Skandinávie nebyla, vzhledem ke geografické poloze, ve všech oblastech zcela vhodná k životu, zejména v období starověku a středověku. Obyvatelé žili především na jihu. Nepříznivé přírodní podmínky v minulosti neposkytovaly dostatek úrodné zemědělské půdy k hospodářské soběstačnosti všech částí Skandinávie. Většina obyvatel se vyskytovala v rovinných oblastech v Dánsku, ve středním Švédsku v oblasti velkých jezer, v nejjižnější oblasti Švédska (Skåne) a v oblasti kolem Osla. Skandinávie byla v minulosti do značné míry separovaná od zbytku Evropy, např. dobou stěhování národů nebyla téměř zasazena, což příliš neprospělo hospodářskému a sociálnímu vývoji této oblasti. Lidé byli tedy nuceni „jít“ tím směrem, kde jsou vhodné podmínky pro přežití, anebo kácet lesy na vlastním území a tím rozšiřovat úrodnou půdu, což vedlo ke zdokonalování potřebného nářadí (Kan 1983: 11, 23).

3. 1. Vikingské výpravy

V 8. století započaly vikingské výpravy. Slovo Vikingové pochází ze slova vik, což v germánských jazycích Skandinávie znamená záliv nebo fjord, Vikingové jsou tedy lidé z fjordů. Pro své výpravy používali lodě upravené buď pro plavby na moři nebo na řece. Výpravy směřovaly na Island, do Pobaltí, Ruska, Anglie, Francie, Německa, Pyrenejského poloostrova, Labradoru (Markland), Baffinův ostrov (Helluland), New Foundlandu (Vinland) a na Blízký východ. Vikingové ale nebyli pouze pleniteli, ale i kolonizátory. Osídlili Grónsko, Island, Faerské a Shetlandské ostrovy, Orkneje, Hebridy, jihovýchodní část Anglie, ostrov Man a Sicílii. Vikingové byli první Evropané v Severní Americe, osídlili na jednu zimu Vinland a obchodovali zde s domorodci. Vytvořili obchodní centrum baltského obchodu v Birce, které udržovalo obchodní kontakty s národy v oblasti Černého i Kaspického moře, s Byzantskou

říší a arabskými královstvími. Varjag Rurik se dokonce zasloužil o založení Kyjevské Rusi (Kan 1983: 33 – Sweden.se 2013 – Štěpán 2010: 10– 13).

Počátkem 11. století vládl Knud Veliký Anglii, Dánsku, Norsku a části Švédska. Jednalo se o námořní království a po králově smrti se království rozpadlo. Loupeživé výpravy Vikingů skončily koncem 11. století, protože v Normandii a Anglii vládli silní panovníci, kterým Vikingové vojensky nestačili a tak začali modernizovat své země po vzoru západoevropských zemí. Ve skandinávském prostoru se se začaly formovat 3 národní monarchie – Dánsko, Švédsko a Norsko (Busck; Poulsen 2007: 19 – Kan 1983: 37).

3. 2. Christianizace

Christianizací Skandinávie bylo pověřeno Hamburské biskupství. Prvním misionářem, který byl vyslán do Skandinávie, byl Ansgar, který se nejprve pokusil v 1. polovině 9. století o christianizaci Dánska, kde jeho snaha nebyla příliš vítána a poté se přesunul do Švédska. Křesťanství se zde ale natrvalo nezakořenilo a nemělo ani v jedné zemi zásadní postavení (Emmerson 2006: 39–40). Během několika století se ale situace změnila v Dánsku, Švédsku a Norsku byly zbudovány kostely a kláštery.

Kostely a kláštery byly symbolem modernizace, která přinesla Dánsku ekonomický růst trvající až do poloviny 14. století. Dánští představitelé řádů byli v kontaktu s evropskými mysliteli. Církev přispěla k modernizaci zemědělství – z jihu přejali trojpolní systém, byly vytvořeny lepší pluhy, navíc se Dánové naučili zužitkovat sílu potoků ve vodních mlýnech. Církev svou moc upevnila zřízením biskupství. Papežský stolec navrhl zřízení samostatné církevní provincie, a proto na počátku 12. století bylo zřízeno arcibiskupství v Lundu, což zemi dávalo církevní moc nad celou Skandinávií (Busck; Poulsen 2007: 23-24, 27-28). Norsko se odtrhlo od dánského arcibiskupství v roce 1153 založením arcibiskupství Nidaroský dóm a v roce 1164 v Švédsko, které založilo

arcibiskupství v Uppsale. V Dánsku přijal křesťanství první král Harald Modrozubý, v Norsku král Hakon Dobrý a ve Švédsku Olof Skötkonung. Křesťanství přispělo ve Skandinávii ke změně struktury společnosti – z kmenového uspořádání se mění na organizované státy. Králové poskytovali církvi půdu a privilegia a na oplátku byli biskupové jejich rádci (Brunclík; Pinková; Havlík 2012 – Štěpán 2010: 14).

3. 3. Expanzivní politika v Evropě

Po vnitřní konsolidaci států se začali králové věnovat zahraniční politice, která měla často formu křížových výprav. Od 12. století si podrobili Dánové území Polabských Slovanů a knížectví Rujana. Dánsko se tak stalo silnou velmocí v západním Pobaltí a získávalo peníze za poskytování ochrany od několika malých knížectví. Počátkem 13. století se ale museli tohoto území vzdát ve prospěch severoněmeckých knížat a zůstalo jim pouze Holštýnsko a Šlesvicko. Počátkem 13. století dobyl Valdemar II. severní Estonsko včetně dnešního Tallinu. Posléze ale vypuklo povstání estonských kmenů, které bylo podporováno Rusí. Dánsko nemohlo udržet tak velké baltské impérium a bylo nuceno se vzdát všech území kromě Rujany a severního Estonska. Ve 20. letech 13. století zajali krále Valdemara v Holštýnsku a požadovali za něj výkupné, po propuštění následně porazili krále v bitvě u Bornhövedu a tím skončila dánská nadvláda nad oblastí Holštýnska (Busck; Poulsen 2007: 37 – Kan 1983: 54).

První švédská křížová výprava směřovala proti Finsku kolem roku 1157. Švédové dobývali toto rozsáhlé území až do poloviny 13. století, kdy se jim podařilo proniknout do vnitrozemí jižního Finska do oblasti Häme a vytlačit tak původní obyvatelé více na sever. Aby upevnili svou pozici ve Finsku a získali kontrolu nad obchodem s Rusí, postupovali dále na východ k řece Něvě a Ladožskému jezeru. Tento postup byl zastaven v roce 1240 novgorodským knížetem Alexandrem. Ke konci 13. století se jim podařilo podrobit si Karélii.

Novgorodské knížectví podniklo výpad v letech 1310-20 do finského vnitrozemí. V roce 1323 byla uzavřena 1. rusko-švédská mírová smlouva, která určila finskou hranici mezi Novgorodem a Švédskem. V roce 1362 švédský král Haakon zrovnoprávnil finské správce provincií se švédskou šlechtou a udělil jim právo spoluvolit krále (Kan 1983: 54–56 – Štěpán 2010: 19).

Norsko upevňovalo své postavení v zemích získaných ve vikingském období. Ve 13. století posílili svou vládu na Orknejích, Shetlandech, Hebridech, Faerských ostrovech a ostrově Man, které byly osídleny norským obyvatelstvem již od dob vikingských výprav. V roce 1262 získali spolu s Islandem Grónsko. Nejsevernější část Norska byla osídlena Laponci, kteří odmítali platit daně. V první polovině 13. století osídlili Norové severovýchodní okrajová území Skandinávského poloostrova. Často zde docházelo ke sporům s Karely, kteří odváděli daně Novgorodu. Roku 1326 byla uzavřena mírová smlouva mezi Nory a Novgorodany, která ale nestanovila pevnou hranici, ale určila výši daní pro všechny procházející Laponce. Vybraná částka z daní byla rozdělena mezi Norsko a Novgorod. Norové se pokusili získat dánskou provincii Halland, tím že využili vnitřních rozbrojů mezi králem a šlechtou. Tento pokus byl ale neúspěšný. Následující pokusy norských panovníků nakonec skončili roku 1295 uzavřením míru (příloha č. 1 zobrazuje území skandinávských zemí ve 13. století) (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 54–56 – Kan 1983: 56).

3. 4. Kalmarská unie

Norsko mělo v letech 1319-1363 společného krále se Švédskem, oba státy byly v tzv. personální unii. Stalo se tak, protože norský král provdal svou dceru za švédského. Manželům se narodil syn Magnus, který získal po smrti svého otce i děda švédský a norský trůn. Magnus označil staršího syna za dědice švédského trůnu a mladšího syna za dědice norského. Vzhledem ke zlepšení vztahů s Dánskem, se oženil mladší syn Magnuse Haakon s dánskou princeznou

Markétou. Manželé měli syna Olufa, který byl zvolen jako nezletilý králem Dánska po smrti jeho otce. Oluf se stal i králem Norska, protože se koruna v Norsku dědila, na rozdíl od Dánska a Švédska, kde si krále volili. Tato situace dala vzniknout tzv. dánsko-norské říšské unii. Ze Švédska byl vyhnán král Magnus a tak si šlechta zvolila německého knížete Albrechta Meklenburského. Posléze se šlechtě nepozdával ani Albrecht a tak si zvolili právoplatného dědice švédského trůnu Olufa, který ale v pouhých 17-ti letech zemřel. V roce 1397 se Dánsko, Švédsko a Norsko spojilo do jednoho státního útvaru, tzv. *Kalmarské unie*, podle místa jejího založení. Do této mj. spadaly i Faerské ostrovy, Grónsko, Island a většina území dnešního Finska. Této unii vládla královna Markéta za svého nezletilého synovce Erika Pomořanského. Dánsko získalo jako nejlidnatější a nejbohatší země získalo v unii vedoucí postavení. Z vnitropolitického hlediska ale státy zůstávaly odděleny. Každý si zachoval své politické zákony. Navenek státy ale úzce spolupracovaly a to především v době válek. S četnými spory a válkami mezi státy trvala unie až do roku 1523, kdy si Švédsko vydobylo nezávislost. Po jejím rozdělení pokračovalo Norsko jako součást Dánska a Finsko jako součást Švédska (Busck; Poulsen 2007: 48–49 – Jutikkala; Pirinen 2001: 50 – Štěpán 2010: 23, 33).

4. Moderní kolonialismus skandinávských zemí

Skandinávská expanze souvisí s vývojem mocensky silných států té doby. Státy západní Evropy podnikaly od dob Kryštofa Kolumba výpravy do zámoří a severské země, jakožto součást tehdejšího známého světa, obchodu a průmyslové výroby určené pro mezinárodní trhy, nemohly zůstat pozadu. Koloniální expanze Skandinávie byla motivována především ekonomickým hlediskem – *merkantillismem* (prodat draze a koupit levně). V souvislosti s rozkvětem atlantického obchodu upadal baltský obchod, jehož součástí bylo právě Dánsko a Švédsko, a proto po vzoru úspěšných obchodních mocností, rovněž zkusili proniknout do Nového světa, Afriky a Asie. Nejprve se ale zaměřím na přiblížení počátku evropských objevných cest před samotným začátkem kolonialismu jako takového (King 2008: 82 – Naum; Nordin 2013: 10 – Veselý 2007: 76).

V období renesance financovali evropští panovníci a kupci průzkumné výpravy v naději, že jim přinesou výnos v podobě obchodu s bohatými zeměmi ve východní Asii (dočetli se v cestopisech Marca Pola) nebo chtěli rozšířit svou moc do mimoevropského prostoru. Příčiny samotného počátku zámořských objevů spočívají v několika faktorech. Bylo zapotřebí najít nové zdroje surovin a nová odbytiště, lidé žádali nové luxusní zboží z Orientu a panovníci nové zdroje zlata a stříbra (finance na jejich nákladné války a životní styl). Do té doby Evropa využívala obchodní cesty v Byzancii, ale roku 1453 dobyli Turci Konstantinopol, a tak bylo nutné hledat nové obchodní spojení s Orientem a zejména Indií. Právě renesanční doba přinesla nejlepší předpoklady k úspěšným plavbám – rozvoj techniky co se týče navigačních a kartografických pomůcek. V 15. století se objevila nová teorie – země je kulatá. Dříve si lidé mysleli, že Země je kotouč. Roku 1492 se vypravil janovský rodák Kryštof Kolumbus pod španělskou vlajkou s 3 loděmi (Santa Maria, Nina a Pinta) najít kratší cestu do Indie (západní cesta) a tak se stalo, že 12. 10. doplul na ostrov San Salvador na Bahamách. Sám Kolumbus ostrov považoval za jeden z ostrůvků při japonském pobřeží. Když o 15 dní později dosáhl Kubu, myslel si, že přistál v samotném Japonsku. Kolumbus byl až do své smrti přesvědčen, že dosáhl asijského

kontinentu. Další Španělé Hernando Cortez a Francisco Pizarro zničili vyspělé kultury Aztéků a Inků v první polovině 16. století. V roce 1494 uzavřeli Španělé a Portugalci tzv. Tordesillaskou smlouvu, která upravovala předchozí papežovo nařízení o rozdělení sfér vlivu mezi oběma aktéry již objevených i dosud neobjevených území. Portugalci mohli získat území na východ od této čáry a Španělé na západ. Roku 1529 uzavřeli smlouvu v Zaragoze, která upravovala poměry mezi státy ve východní Asii. Španělsko se vzdalo za finanční kompenzaci Moluk a dalších ostrovů s výjimkou Filipín. Smlouvy tak měly zbránit zbytečným střetům mezi Španěly a Portugalci (Harenberg 2001: 370 – Veselý 2007: 74–75).

Skutečnou cestu do Indie pak objevil Portugalec Vasco da Gama, který se inspiroval cestou Bartolomea Diaze. Diaze bouře při průzkumu západoafrického pobřeží zahnala až k pobřeží dnešní Jihoafrické republiky. Diaz obeplul nejjihnější cíp Afriky (pojmenoval ho mysem Bouří, později mys Dobré naděje). Da Gama pokračoval od mysu na severovýchod podél Afriky. 29. 5. 1498 dosáhli Portugalci přístavu Kalikatu na západním pobřeží jižní Indie. V letech 1519-21 se pokusil obeplout celý svět Portugalec Fernao Magalhaes a potvrdit tím dřívější teorii, že Země je kulatá. Samotný Magalhaes zemřel na Filipínách, ale část portugalské posádky se přeci jen vrátila do rodné země (Harenberg 2001: 371, 374 – Veselý 2007: 75).

Během 16. století Španěle a Portugalce postupně vytlačili Nizozemci, kteří směřovali do Indonésie, Severní Ameriky a Tichomoří. Nizozemci založili Východoindickou a Západoindickou společnost. Nizozemské společnosti byly natolik úspěšné, že se jimi inspirovali i Dánové a Švédové. V 17. století se objevila nová koloniální velmoc – Anglie. Angličané zabrali velkou část Severní Ameriky, jižní část Afriky a v Asii především území v oblasti Indie. Druhou velmocí byla Francie, která Anglii téměř všude „pronásledovala“. Francouzi získali oblasti Kanady, Louisiany, střední a severní Afriku a jihovýchodní Asii (Reichert 2013: 82 – Veselý 2007: 76).

4. 1. Boj o nadvládu na Severu

Po rozpadu Kalmarské unie, kdy se Švédsko vymanilo z dánské nadvlády, ztrácí Dánsko své dominantní postavení v regionu Severní Evropy. Počátkem novověku se nesl na severu ve znamení dánsko-švédských konfliktů, státy se spolu střetly od poloviny 16. století do 18. století celkem osmkrát. Tyto spory vznikly např., z důvodu nároku dánského krále na švédský trůn, obsazení dánského území v oblasti Pobaltí. V roce 1563 vypukla tzv. severní sedmiletá válka, ve které mělo, ze strategického hlediska, lepší pozici Dánsko (lepší ekonomická základna, lepší poloha závislých území, ze kterých mohli zaútočit na Švédy). Po skončení války zůstalo Švédsku Estonsko. Dánové získali finanční kompenzaci za vrácení dobytého území Švédsku během války (Busck; Poulsen 2007: 103–104 – Štěpán 2010: 40).

Dánsko se vzdalo pokusů o dobytí švédského trůnu, oproti tomu Švédsko upevnilo své postavení v Pobaltí a Finsku. Období míru vydrželo mezi státy skoro 40 let. V roce 1611 začala Kalmarská válka. Dánsko dobylo hraniční švédské oblasti a Švédsko řídce osídlené kraje na severovýchodě Norska. Válka skončila rychle a bez výrazných ztrát. Švédsko posléze obrátilo svoji pozornost na Východ, kde si vydobylo výsadní postavení. Z baltských přístavů získávala švédská pokladna celní poplatky. Švédsko se stává na počátku 17. století velmocí na severu (Busck; Poulsen 2007: 104 – Štěpán 2010: 42–44).

Třicetiletá válka byla především náboženským konfliktem mezi katolíky a protestanty. Válka švédský rozmach ještě umocnila. Švédsko zavedlo profesionální vojsko a při bleskové ofenzivě koncem války Švédsko získalo provincie Jämtland, Härjedalen, ostrovy Osel a Gotland a na třicet let Dánsko zastavilo Švédsku Halland, kterého se po dalším sporu o 10 let později muselo vzdát spolu se Skåne, Blekinge, Trondheimem a Bohusem. Švédové chtěli dobýt celé Dánsko, tak by získali strategická místa - přístupové cesty ke všem průlivům na severu. Proti Švédsku se tak zformovala aliance Braniborska, Polska, Nizozemí a císařského vojska. Švédové byli vytlačeni a Dánům byl navrácen

Trondheim a Bornholm (Busck; Poulsen 2007: 108– 109 – Štěpán 2010: 50, 54–55).

Dánsko si zachovalo svoji samostatnost, ale bylo oslabené, značně vydrancované a přišlo o značnou část svého území. Oproti tomu Švédsko zvětšilo své území, ovládalo strategické oblasti v Baltském moři, upevnilo své postavení v severním Německu, a tudíž mělo i lepší výchozí pozici pro získávání kolonií za mořem (Busck; Poulsen 2007: 109 – Štěpán 2010: 55).

4. 2. Dánský kolonialismus

Dánsko nemělo expanzivní ambice jen v zámoří v době kolonialismu, ale již ve středověku dobývalo okolní oblasti a rozšiřovalo tak své území a svou moc, další území pak získalo prostřednictvím příbuzenské linie a mocenského postavení – Norsko a jeho državy. V období koloniálních výprav získalo kolonie a obchodní stanice v zámoří – Dánská Západní Indie, Dánska Východoindická společnost a Zlaté pobřeží.

4. 2. 1. Norsko a jeho državy

Norsko vlastnilo v době vrcholného středověku několik držav – Island, Grónsko, Faerské ostrovy, ostrov Man, Hebridy, Shetlandy a Orkneje. Roku 1266 ale bylo nuceno podstoupit ostrov Man a Hebridy Skotsku na základě dohody a i pod nátlakem Angličanů. Vytvořením Kalmarské unie bylo Norsko ve slabém postavení vůči ostatním aktérům. Později muselo dát do zástavy Shetlandy a Orkneje (namísto věna). Hlavní zástupce norské královské moci byl hlavní lensmann, který ani nebyl obsazován v období unie Nory. Po rozpadu unie bylo Norsko pod dánskou nadvládou (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 69–70).

Pozice Norska vůči Dánsku byla potvrzena tzv. *norským paragrafem* a Norsko se stává součástí dánského státu a dánské koruny na věčné časy. Norsko tak ztrácí veškerou svou státnost. Norská říšská rada, která plnila funkci výkonné moci, byla rozpuštěna a pravomoci přešli na dánskou říšskou radu. Pro speciální norské záležitosti byl zřízen *herredag* (dánská říšská rada připlula do Norska se zástupci norské šlechty a řešila majetkové problémy a soudní spory). Samotný titul norského krále zrušen nebyl, ale měl pouze formální význam (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 73 – Lockhart 2007: 45).

V době dánského absolutismu (1660) říšský sněm ustanovil, že královský titul se stane dědičným a panovník bude vládnout bez volebních kapitulací a bez stavů. Posléze vydal král tzv. *Instrument čili pragmatickou sankci o králově dědičném právu v dánském a norském státě*, který potvrzoval, že veškerá moc ve státě patří králi, který nesmí při jejím výkonu být nikým omezován (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 83–86).

Dánsko ztratilo Norsko během napoleonských válek po bitvě u Lipska, kdy byl uzavřen 14. 1. 1814 separátní mír v Kielu, který potvrdil odstoupení Norska Švédsku, Dánsko si ale mohlo ponechat staré norské državy Island, Faerské ostrovy a Grónsko (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 126 – Page 2003: 162 – Schlager; Weibslatt 2006: 997).

4. 2. 1. 1. Island

Island se dostal pod dánskou nadvládu prostřednictvím vzniku dánsko-norské unie. Dánští úředníci převzali významné správní funkce. Islandanům bylo odebráno právo ovládat obchod a hospodářství, byli jim vnuceny evropské civilizační zvyky, např. v 16. století vyslali Dánové misionáře, aby ustavili protestantismus, který byl dánským státním náboženstvím, i na Islandu. Althing tento akt odsoudil jako vměšování se Dánů do náboženských záležitostí Islandu. Dánové, ale i přes značné protesty, se nemilosrdně snažili prosadit

protestantismus, vykrádali katolické kostely a plenili zemi. Odezvou bylo islandské povstání, do jehož čela se postavili dva biskupové – Ögmundur Pálsson a Jón Arason (ten byl nakonec, i se svými dvěma syny, oběšen). Nicméně byla primárně snaha ovládnout území než mu vnutit nějaké vyznání (Kadečková 2001: 164 – Karlsson 2000: 131–132 – Zwettler 1984: 89).

Kvůli morové epidemii a pirátským nájezdům nemohlo Norsko zásobovat islandské obyvatelstvo jako dříve. Islandané tak zahájili obchod s Angličany, kteří mnohdy místo importu surovin, plenili islandské osady. Dánský král Erik Pomořanský zakázal obchod s Anglií, protože Dánsko tak bylo ochuzeno o příjmy z cel a daní. Obchod pokračoval i nadále, protože Dánsko jim nebylo schopné zajistit zásobování. Navíc islandští úředníci obchod schvalovali, protože z něj měli tučné „provize“. Přes dlouholeté dánsko-anglické spory Dánové nakonec povolili Angličanům svobodný obchod s Islandem na sedm let. Angličané byli nakonec vytlačeni z islandského obchodu německou hanzou. Dánové posléze vytvořili vlastní obchodní společnost (Islandsko-faersko-norská obchodní společnost), která měla za úkol zásobovat nejsevernější provincie. Dánsko si chtělo na Islandu zajistit obchodní monopol na ryby (Lockhart 2007: 136–137 – Zwettler 1984: 90–91).

V 17. století byl obchod přeorganizován – země byla rozdělena na distrikty, které byly na šest let pronajímány dánským obchodníkům. Obyvatelé museli obchodovat pouze s obchodníkem v jejich distriktu, v opačném případě jim hrozil trest. Obchodníci nebyli nijak regulováni v cenové relaci. Island se proto odvolal v Kodani, která rozhodla o ustavení královské komise, jež měla zjistit kupní sílu obyvatel. Situace se ale ani tak nadále nezlepšila. V roce 1662 ztratil Althing legislativní funkci, dánský král tak získal absolutní moc. Dánsku se obchod s Islandem nakonec velice zúročil, protože přispěl k rozmachu dánské obchodní flotily, která byla schopna plout do Indie (Východoindická společnost) a do Karibiku (Západoindická společnost) (Kadečková 2001: 165 – Lockhart 2007: 136, 137, 256).

V 18. století, přes značné snahy aplikovat znalosti z Evropy na zemědělskou výrobu, se situace nikterak nezměnila, naopak s dovozem zboží byla na Island dovezena epidemie neštovic. V 1. polovině 19. století volali lidé po autonomních právech a svobodách. Prvním krokem bylo přiznání dvou míst Islandu ve stavovské reprezentaci dánským králem Frederikem VI.. O další úspěch se zasadil islandský historik Jón Sigurdsson – obnovení Althingu (zrušen v roce 1800), který měl ovšem pouze poradní funkci a byl kontrolován Dánkem. Král povolil vypsání voleb, ale v té době mělo volební právo jen zlomek lidí z celkové populace (muži nad 25 let s majetkem min. 1000 říšských tolarů). Sigurdsson pokračoval v boji za více práv pro Island – požadoval zřízení zvláštního ministerstva pro Island. 2. 1. 1871 schválil dánský parlament zákon o právním postavení Islandu v Dánském království, který Islandu zaručil autonomii. O tři roky později byla autonomní práva Islandu ještě rozšířena, Islandané mohli sami vykonávat různé zákonodárné a administrativní úkony. Nový zákon pozměnil strukturu Althingu – byl přeměněn na parlament o 36 členech (6 jmenováno dánským králem). Althing měl konečně zákonodárnou moc a právo kontrolovat a určovat daně. Vyslyšen byl i Sigurdssonův dřívější požadavek na zřízení ministerstva pro záležitosti Islandu (mělo ale sídlo v Kodani) (Karlsson 2000: 205–208 – Naum; Nordim 2013: 39–42 – Schlager; Weisblatt 2006: 569).

Koncem 19. století se výrazně zlepšila životní úroveň a lékařská péče (snižovala se dětská úmrtnost). Nově začala vznikat kulturní uskupení, nové politické strany a nově bylo uděleno volební právo i ženám do institucí místní samosprávy. V roce 1903 dosáhli Islandané kýženého přesídlení ministerstva pro záležitosti Islandu z Kodaně do Reykjavíku (v čele byl ministr ovládající islandštinu písemně a ústně). V roce 1907 byla zavedena povinná školní docházka pro děti od 10 do 14 let, ve větších městech se nacházely dokonce i internáty. U příležitosti výročí 100 let od narození Jóna Sigurdssona byla založena první islandská univerzita v Reykjavíku (Zwettler 1984: 95–96).

Během 1. světové války využil Island příležitosti a prosadil na Dánsku větší míru autonomie. Změnila se i, po vzoru Dánska, věková hranice volebního práva. Co se týče islandského hospodářství, nejprve prožívalo období rozkvětu – obchod s Brity, posléze s USA (jako ostatní skandinávské země), ke konci války ale hospodářství stagnovalo (Zwettler 1984: 97).

Po válce došlo k výrazné proměně, co se týče vztahů s Dánskem. Na základě tzv. *Smlouvy o unii* z 1. 12. 1918 získal Island nezávislost a vztahy s Dánskem se proměnily jen na personální unii. Ústava přijatá roku 1920 upravovala postavení Althingu a vlády. Změna dopomohla i ke vzniku nových stran. Islandané si vytvořili vlastní soudy i vlastní měnu. Vztahy s Dánskem zůstaly, zejména na hospodářské úrovni, velice aktivní. Dánsko zastupovalo ostrov navenek a chránilo jeho teritoriální vody. Politický boj uvnitř Islandu se tak již nezaměřoval na boj o nezávislost, ale na sociální a hospodářské trendy jako v ostatních skandinávských zemích (Kadečková 2001: 223 – Karlsson 2000: 283–284 – Schlager; Weisblatt 2006: 570).

Za 2. světové války hrál Island významnou roli ze strategického hlediska pro kontrolu Atlantiku. Island byl okupován Británií, protože kontrola ostrova by mohla mít význam pro boj o Atlantik. Britská vláda k tomu vydala prohlášení, že se vojska nebudou vměšovat do vnitřních záležitostí země. V červenci 1941 byla uzavřena smlouva o nahrazení britských jednotek americkými. Tato situace měla pozitivní dopad na islandskou ekonomiku – vysoké ceny ryb, vysoký dovozní poplatek, dostatek pracovních míst (Karlsson 2000: 280–282)

V květnu 1943 se Island ohradil, že Dánsko nemůže již vykonávat ochranu nad ostrovem, a hovořil o vystoupení z unie, které Althing odložil po válce. Islandané si v referendu zvolili republikánskou formu vlády a tak 17. 6. 1944 byl, podle nové ústavy, Island vyhlášen republikou. V čele republiky je prezident, který je volen ve všeobecných volbách na 4 roky. Parlament (Althing) se skládá ze dvou komor a 60 členů (CIA 2014 – Zwettler 1984: 103).

4. 2. 1. 2. Grónsko

Grónsko bylo osídleno norským obyvatelstvem již ve vikingském období a roku 1262 se stalo norskou državou. Po rozpadu Kalmarské unie se stává, jako ostatní norské državy, provincií Dánska. Do 18. století zůstává Grónsko bez povšimnutí. Od roku 1721 navazuje Dánsko obchodní a misijní kontakty s Grónskem a posléze jej i kolonizuje. Roku 1774 zde Dánsko založilo Královskou grónskou obchodní společnost, která funguje dodnes. Po uzavření Kielského míru roku 1814 se Dánsko muselo vzdát své provincie Norsko, nikoliv však norských držav, a tak se stává Grónsko součástí dánského státu. Grónsko mělo uzavřenou společnost, která byla řízena místními koloniálními guvernéry – jeden na severu a jeden na jihu. Guvernér se staral o několik továren vyskytujících se při pobřeží Grónska. Podniky byly brány jako jednotlivé kolonie a proto se říká Grónské kolonie a ne Grónská kolonie. Pro Dánsko byla tato oblast výhodná z důvodu zisku tuleního tuku a obchodu s velrybami. V 70. letech 19. století byla zřízena tzv. oblastní představenstva, v jejichž rámci byli lovci vtaženi do určité míry místní samosprávy. (Busck; Poulsen 2007: 167, 211–212 – Naum; Nordim 2013: 107–108 – Royal Greenland nedatováno).

V roce 1908 vstoupil v platnost tzv. *Zákon o správě kolonií v Grónsku*, který modernizoval administrativní uspořádání. Východní Grónsko bylo spravováno samostatně, osada Thule se od roku 1910 stala soukromou obchodní stanicí. Roku 1917 Američané potvrdili dánskou svrchovanost v Grónsku, když polární expedice zjistila, že Grónsko je ostrov a tudíž není připojené k Americe. Po první světové válce si nárokovalo Norsko neobydlenou východní část. Spor byl vyřešen kompromisem – Norsko se vzdalo nároku na východní část Grónska a Dánsko garantovalo norským lovcům volný přístup. Norským nacionalistům se to ale nelíbilo a začali vyvěšovat norské vlajky v Grónsku. Vše vyřešil Mezinárodní soud v Haagu, který 5. 4. 1933 rozhodl ve prospěch Dánska (Busck; Poulsen 2007: 212, 215 – Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 223 – The Royal Geographical Society with the Institute of British Geographers 1933: 151).

Během druhé světové války bylo Dánsko okupováno nacistickým Německem, a tudíž bylo odříznuto od své kolonie, a proto uzavřel dánský velvyslanec Henrik Kauffman v USA smlouvu o obraně Grónska (9. 4. 1941). USA touto smlouvou se zavázaly chránit ostrov v době indispozice Dánska a zároveň potvrdily, že Grónsko bude i nadále dánské. Tato smlouva byla podepsána bez jakéhokoliv pověření dánskou vládou a povolila vybudovat Američanům v Grónsku vojenské základny. Kauffman byl odvolán, ale v souladu s výsledky války dánská vláda smlouvu potvrdila a Kauffman byl přijat do nové vlády. Grónsko představovalo významný strategický bod pro USA, což ohrožovalo dánskou aspiraci k neutralitě. Vše bylo vyřešeno vstupem Dánska společně s Grónskem do NATO (American Society of International Law 1941: 129 – Busck; Poulsen 2007: 262)

V 50. letech dovolilo Dánsko USA vybudovat v Grónsku více vojenských základen (strategický význam pro případný letecký útok na SSSR), což vedlo ke zhoršení dánsko-grónských vztahů (Inuité byli nuceni se vystěhovat do jiných oblastí). Rozmístění jaderných hlavic na ostrově však Dánsko oficiálně neposkytlo, opak později vyšel najevo a vyvolal velké protesty (Busck; Poulsen 2007: 265)

Změnou dánské ústavy v roce 1953 se mění rovněž status Grónska – z kolonie se stává amt (kraj – integrální část Dánska) – Inuité mají 2 zástupce ve Folketingu. Tento akt byl ale zcela jedinečný. Kolonie jiných států si většinou vydobily změnu statusu, oproti tomu v Grónsku neexistovalo žádné protestní hnutí, které by iniciovalo Dány změnit situaci. Dánové již počátkem 50. let zahájili rozsáhlý rozvojový program, který by pomohl zlepšit např. vysokou úmrtnost dětí. Dánsko v následujících letech posílalo do Grónska vysoké sumy k modernizaci a sociální rovnosti oproti Dánům (BBC News Europe 2014 – Naum; Nordim 2013: 313).

V 70. letech se začínají rozvíjet grónské myšlenky na národní sebeurčení. Inuité požadují zachování grónské kultury, která je podle nich potlačována neustálým „podánšťováním“. V roce 1975 Dánsko zřídilo samosprávnou komisi, která měla za úkol vytvořit návrh samosprávy. V roce 1979 Grónsko získalo

autonomii, byl zřízen Landsting (zemský sněm). Zahraniční a obrannou politiku nadále spravuje dánská vláda a Grónsko má 2 zástupce v dánském Folketingu. Grónsko v roce 1985 vystoupilo z EHS na základě předchozího referenda (Naum; Nodim 2013: 313 – Politics.Co.Uk nedatováno).

4. 2. 1. 3. Faerské ostrovy

Faerské ostrovy spadaly pod nadvládu Norska a posléze Dánska stejně jako ostatní norské državy. V období reformace musely Faerské ostrovy rovněž přijmout spisovný dánský jazyk. Charakter ostrovů byl výhradně zemědělský. Po Kielském míru se z vedlejší země Dánska stává součástí Dánska. Vzhledem k jeho vzdálenosti od Norska a poté od Dánska byla Faerským ostrovům do jisté míry zachována jejich kultura, na což dohlížel i jejich sněm Lagting. Ten byl ale v roce 1816 zrušen (Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 126 – The Faroe Islands nedatováno).

V roce 1852 byl znovu ustaven faerský sněm Lagting, který byl do jisté míry poradní orgán při přijímání legislativy upravující poměry na ostrovech. V čele byl královský amtman, probošt a 18 volených členů. Lagting jmenoval ostrovní zástupce horní komory dánského parlamentu (toto právo měli od roku 1850 na základě nově vytvořené ústavy, což znamená, že se ostrovy stávají integrální součástí Dánska). Za druhé světové války měly Faerské ostrovy nezávislé postavení a po ní v roce 1948 vyhlásily samosprávu. Faerské ostrovy se nestaly členem EHS (Ackrén 2006: 223 – BBC 2013).

4. 2. 2. Dánské Zlaté pobřeží

Zlaté pobřeží (též Zlatonosné pobřeží) v západní Africe je část dnešního státu Ghana. Pobřeží sloužilo všem evropským mocnostem k trojúhelníkovému

obchodu. Evropané museli mít povolení k obchodu v této oblasti od místních kmenových vůdců. Vůdcové podepisovali smlouvy s evropskými obchodními společnostmi o pronájmu pozemků. Původní využití pobřeží bylo k zisku zlata a slonoviny, ale od 90. let 17. století sloužilo k obchodu s otroky. O dánský obchod se zpočátku starala obchodní společnost z Glückstadtu, které bylo dáno povolení roku 1651. O 6 let později byla založena Dánská africká společnost. Od 70. let se o obchod starala Dánská Západoindicko-guinejská společnost a od roku 1765 Bargumská obchodní společnost (Naum; Nordin 2013: 232 – Weiss nedatováno: 3–4).

Dánové z pobřeží vozili otroky do své kolonie v Západní Indii a dováželi evropské a indické textilie, křesadlové zbraně, střelný prach, alkohol, mosazné a železné výrobky. Mnohdy se stalo, že lodě s otroky nedopluly do své cílové stanice v Západní Indii, protože obchodníci prodali otroky při plavbě okolo Guinejského pobřeží. Mezi lety 1770-3 na základě dohody dodávali Dánové otroky francouzským pevnostem v západní Africe (Naum; Nordin 2013: 243 – Weiss nedatováno: 4–5).

Dánsko na pobřeží vlastnilo několik obchodních stanic. Mezi první stanice patřily pevnosti Christiansborg v Accře (1657 – odkoupena od Švédů a přestavěna na zámek v roce 1660), Carolusborg (1658) a Fredericksborg v Cape Coast (1659). Později Dánové získali pevnosti Fredensborg v Ninguu (postavena v roce 1734), Prinsensten v Ketě (1780), Kongensten v Adě (1784), Augustaborg v Teshii (1787) a Isengram v Kpone (1787) (Haltmar 1937: 11 – Klíma 2003: 11 – Naum; Nordin 2013: 247 – Weiss nedatováno: 4).

Christiansborg byl hlavním centrem dánského Zlatého pobřeží. Dánové ho dvakrát ztratili. Nejprve ho prodal dánský velitel Portugalcům za 9216 rixdolarů, protože více než 2 roky s ním nekomunikovala a neposkytovala pomoc mateřská země. Poté se Christiansborgu zmocnili místní domorodci Assamani. Od roku 1694 byl Christiansborg opět v držení Dánska za 3000 rixdolarů. O Fredericksborg a Carolusborg v průběhu několika let Dánové bojovali s Brity,

Nizozemci a Švédy. Carolusborg nakonec připadl Nizozemcům v roce 1664 a Fredericksborg Angličanům v roce 1685 (Roach 1945: 131–132).

Dánové u svých pevností budovali plantáže, na kterých pěstovali především kávovník, ale experimentovali i s dalšími plodinami, mj. s cukrovou třtinou, tabákem, indigem, bavlnou a vinnou révou. Z neúspěšné plantáže se později stalo rekreační místo pro vysloužilé a nemocné pracovníky dánské koruny, např. Frederiksgave. Vedle pevností Dánů se na Zlatém pobřeží nacházely i pevnosti Angličanů, Nizozemců a Portugalců, kteří se mezi sebou snažili udržovat obchodní vztahy i v době, kdy mezi sebou válčili v Evropě. Jelikož měli obchodní stanice v těsné blízkosti, ne vždy se daly vztahy udržet v mírovém soužití. Velkým trnem v oku Dánů byli Nizozemci, kteří soupeřili s Dány o vliv mezi řekou Voltou a Accrou. Dánové a Nizozemci v průběhu několika let v menší či větší míře mezi sebou válčili (Frederiksgave nedatováno – Weiss nedatováno 11–13).

Dánové byli prvním národem, který zrušil lukrativní obchod s otroky v roce 1803. Od té doby mělo Dánsko značné finanční potíže s udržením všech pevností na Zlatém pobřeží. Podle statistik mělo Dánsko za téměř 150 let své působnosti vyvézt cca 3 tuny zlata a 47 000 otroků. V roce 1848 bylo zcela zrušeno otroctví, takže většinu populace na pobřeží tvořili svobodní otroci. Roku 1850 Christiansborg od Dánů odkoupili, společně se všemi pevnostmi, Britové za 10 000 liber (Bredwa-Mensah; Justesen; Jorgensen nedatováno: 11-12 – Frederiksgave nedatováno – Roach 1945: 131–132).

4. 2. 3. Dánská Indie

Dánský král Kristián založil Dánskou Východoindickou společnost roku 1616, po vzoru Nizozemské Východoindické společnosti, která zajistila první dánskou obchodní kolonii v Indii (viz příloha č. 2) – Trankebar (1620), další Serampore (1755) a Nikobarské ostrovy (1756). Hlavním městem byla pevnost

Dansborg na Trankebaru. Dánové byli aktivní především v Bengálsku. Zde si založili několik obchodních stanic, nicméně pouze výše 3 zmíněné měly statut kolonií (Dörnbach 2005: 3 – Naum; Nordin 2013: 6).

Dánská Východoindická společnost získala monopol od krále na obchod mezi Dánskem a Asií na dobu 12 let. Struktura společnosti byla inspirovaná nizozemskou společností. Podíl na kapitálu společnosti mohl získat kdokoli, přičemž minimální cena podílu byla 150 rixdolarů. Společnost měla uspořádat výpravu na indické území pod vedením nizozemských námořníků, kteří vstoupili do dánských služeb. Původně cílem první plavby společnosti bylo Koromandelské pobřeží, ale cejlonský císař nabídl všem evropským národům, které mu pomohou v boji proti Portugalcům, výhodné obchodní podmínky. Cejlon s Dánskem uzavřely smlouvu o pomoci a obchodu a tak první výprava nakonec směřovala na Cejlon. Tato mise byla ale neúspěšná a proto se Dánové vrátili k původnímu plánu a na Koromandelském pobřeží založili kolonii Trankebar. Dánská správa příliš nezasahovala do života domorodců, spíše udržovala veřejný pořádek a bezpečnost pro obchod. Stanice Trankebar obchodovala s Tenasserim (západní pobřeží Thajska), od kterého odkupovala malajský pepř (Ferguson 1898: 625 Rasmussen 1996: nestránkováno).

V roce 1625 byly založeny nové stanice v Pipli, Balasore a na Masulipatnamu. Přes množství stanic ale dánský obchod v Indii neprofitoval. O 3 roky později chtěli Dánové dokonce prodat Trankebar Nizozemcům. Z prodeje ale sešlo. Dánští akcionáři požadovali po králi rozpuštění společností, ten to ale striktně zamítl. Posléze na delší dobu byla komunikace mateřské země s Trankebarem přerušena. V roce 1650 byla Dánská Východoindická společnost zrušena a o 20 let později znovu založena. V následujících letech Trankebar prosperoval v závislosti na průběhu válek v Evropě. Roku 1729 se na čas stal korunní kolonií. Poté byla založena Asijská společnost, která převzala administrativu nad koloniemi. Obchodní monopol společnosti byl zrušen v roce 1772 a kolonie Trankebar a Serampore znovu přešly pod správu dánské koruny. Dánsko v té době těžilo, kvůli

neutralitě, z pronájmu své vlajky a obchodních stanic válčícím mocnostem v Americe a Francii (Busck; Poulsen 2007: 120 – Dörnbach 2005: 3–5 – Ferguson 1898: 626 – Rasmussen 1996: nestránkováno).

Stanice Serampore měla svůj význam především v době, kdy se dánský a britský obchod přesunul do Bengálska. Serampore poměrně rychle obchodně překonal Trankebar. Trankebar zůstal i nadále střediskem Dánské Indie, ale sloužil spíše jako „domov důchodců“ pro vysloužilé úředníky, kteří se nechtěli vracet do Evropy. Počátkem 19. století zažívají stanice velký úpadek, navíc v letech 1801-2 a 1807-14 zabírají Britové Trankebar a Serampore. Dánsko poté už nezískalo svůj předchozí vliv. Po dlouhém jednání nakonec prodalo kolonie za 112 500 rixdolarů Britům (Dörnbach 2005: 5).

První dánští osadníci dorazili na Nikobarské ostrovy roku 1755, o rok později se staly ostrovy královskou kolonií a byly přejmenovány na Nové Dánsko a o pár měsíců později na Frederikovy ostrovy. Ostrovy sloužily Dánsku jako hlavní vývozce koření, bavlněných a hedvábných látek. V následujících desetiletích byly ostrovy opakovaně opouštěny z důvodu výskytu malárie. V letech 1778-84 byly ostrovy obsazeny Rakušany (mysleli si, že Dánové navždy opustili ostrovy). 16. 10. 1868 byly ostrovy prodány Británii, která je posléze připojila k Britské Indii (Naum; Nordin 2013: 6 – Kalapani nedatováno – Man 1889: 364–365).

4. 2. 4. Dánská Západní Indie

Dánská Západní Indie vznikala postupným osidlováním 3 ostrovů v Karibském moři v Malých Antilách od konce 60. let 17. století do roku 1733. Anglie, Francie, Dánsko, Španělsko a Nizozemsko spolu soupeřily o kontrolu nad tímto regionem. Zmíněnými 3 ostrovy byly Svatý Tomáš, Svatý Jan a Svatý Kříž (příloha č. 3). První kolonie na ostrovech byla založena na ostrově Svatého Tomáše přibližně v roce 1665. Následovalo založení kolonie na ostrově Svatého Jana v roce 1718, který Dánové získali navzdory britským nárokům. Poslední

ostrov, Svatý Kříž, byl koupen od Francie v roce 1733 za 750 000 liver. Dánové zde zakládali pevnosti s opevněnými baštami, strážnými věžemi - Christian (1680), Fortsberg a Christians (1720), Christiansvaern v Christiansted (1743) a Frederik v Frederiksted (1760). Vše posvětil Kristián V., který povolil a zároveň poskytl finanční prostředky Dánské Západoindicko-guinejské společnosti zakládat kolonie pod dánskou vlajkou. Od roku 1755 převzala koloniální správu dánská koruna – Dánská Západoindická společnost prodala kolonie dánskému králi – ostrovy získaly statut Dánské královské kolonie, tím s tím bylo změněno i administrativní uspořádání. Hlavní sídlo vlády bylo přesunuto ze Sv. Tomáše do Sv. Kříže, tam byly vytvořeny 2 administrativní distrikty – 1. Sv. Kříž a 2. Sv. Tomáš a Sv. Jan. Každý distrikt měl volenou měšťanskou radu. Dále zde byla generální rada, která byla zastoupena generálním guvernérem a ministry (ESEA Title III 1969: 1 Goebel 2004: 2 – Hall 1992: 1 – Rood 2002: 5).

Dánská Západoindická společnost vznikla v roce 1671 s úkolem zmocnit se ostrova Sv. Tomáš a dalších ostrovů v Karibiku. Její vznik byl inspirován anglickou společností Hudsonova zálivu. Roku 1673 se spojila Západoindická a Guinejská společnost. Do jejího čela byli králem jmenováni Jens Juel, Peter Lerke, Hans Nansen a posléze ještě Peter Schumacher. Po válkách se Švédskem potřebovala dánská ekonomika oživení a tak král vydal rozkaz, který měl tomu dopomoci. Každý akcionář byl vyhodnocen na určitou částku a pokud by nezaplatil celou, přišel by o celou svou investici. Všichni státní zaměstnanci museli investovat 10 % svého platu a nakonec museli investovat i měšťané, jejichž akcie nepřesáhly určité hodnoty. Pod Dánskou Západoindickou společností ostrovy příliš neprofitovaly. Společnost nebyla schopna využít svého monopolu na ostrovech a špatně zacházela s nevolníky. Dánsko pozvalo Braniborskou africkou obchodní společnost k vybudování plantáží a obchodních základen na ostrově. Od 24. 11. 1685 měla Braniborská společnost právo obchodovat s otroky z ostrova Svatý Tomáš na 30 let s možností obnovy smlouvy. Braniboři obdrželi takové množství půdy, na jaké mohlo pracovat 200 otroků. Braniboři byli osvobozeni od daní na 3 roky. Obchod s otroky sdíleli s Dánskou společností. Dánská společnost získávala z braniborského zisku 5 %

v naturáliích, 1 % z každého přivezeného otroka a za veškeré zboží směřující do země nebo ze země byl stanoven poplatek ve výši 2 % z jeho ceny (Goebel 2004: 6 – Hall 2002: 34 – Westergaard 1917: 32, 78).

Dánské državy v Africe dodávaly otroky na třtinové plantáže (v příloze č. 4 statistiky složení populace na ostrovech). Zotročení Afričané přichází na ostrovy nejen z dánských držav, ale z celé oblasti od Senegambie až po Kongo. V roce 1733 tvořili afričtí otroci asi 75 až 90 % obyvatel kolonií. Po převodu ostrovů do vlastnictví dánské koruny se nacházelo na ostrovech celkem 14 877 otroků. Otroci byli přepracovaní, podvyživení a přísně trestaní za nejmenší chybičku, což vyvolalo i otrocké vzpoury. Ta největší a nejdělsí začala na ostrově Svatý Jan 23. 11. 1733 útokem na pevnost Fortsberg, kde zejména afričtí otroci zabili vojáky a získali kontrolu nad pevností. Později bylo toto povstání nazváno povstáním Amina (africké etnické skupiny, které se účastnily povstání). Povstání skončilo až v červnu 1734 za pomoci Francie (Naum; Nordin 2013: 261, 263).

Ostrovy těžily především z produkce cukru (viz příloha č. 5 pro srovnání s jinými kolonie v Západní Indii pěstující cukr), přičemž jejím největším producentem byl bezkonkurenčně ostrov Svatého Kříže. Svatý Kříž je relativně plochý a velice vhodný k pěstování cukrové třtiny. Produkce cukru integrovala tyto ostrovy do metropolitní ekonomiky. Později se stal ostrov Sv. Tomáše významným obchodním centrem v Západní Indii (vystřídal zničený ostrov Sv. Eustáce). V 18. století vzrůstal počet otroků. V roce 1792 zrušilo Dánsko transatlantický obchod s otroky (odklad 10 let), ale status otroka měli lidé na ostrovech nadále. Otroctví bylo ukončeno v roce 1848, ale lidé otroky zůstali až do roku 1859. O zákaz obchodu s otroky i otroctví samotného se zasloužil dánský filantrop Ernst Schimmelmann. Otroctví bylo ukončeno v době, kdy plantáže přestaly mít odbyt (Hall 1992: 3, Naum; Nordin 2013: 263 – Stingl 1992: 72).

V letech 1801 a 1807-15 byly ostrovy okupované Velkou Británií. Dánsko ostrovy získalo zpět za podstoupení ostrova Helgoland v Severním moři Británii. Roku 1852 byl vyhlášen tzv. *Koloniální zákon*, který upravoval pozici ostrovů.

Sv. Tomáš a Sv. Jan byly součástí jedné správy a Sv. Kříž se stal samostatnou správou. Dále byla dána možnost pouze úzkému kruhu mužů volit. O 11 let později byly požadavky na volební právo sníženy a tak mohla volit větší skupina mužů. Koloniální zákon z roku 1906 rozšířil skupinu voličů a zavedl tajné hlasování (Rood 2002: 5–7 – Westergaard 1917: 2).

Od poloviny 19. století se staly ostrovy pro Dánsko spíše finanční přítěží než výhodným podnikem. Od konce 60. let Dánsko vyjednávalo o prodeji ostrovů s USA. První návrh od USA byl na koupi Sv. Tomáše a Jana za 7, 5 milionu dolarů. Jednání bylo ale přerušeno americko-španělskou válkou. Následovala nabídka z počátku 20. století, která zahrnovala i ostrov Sv. Kříže a celkovou částku 5 milionů dolarů. Strany se opět nedohodly. Během první světové války USA potřebovaly v Atlantiku vojenské základny a nabídly Dánsku 25 milionů dolarů za všechny 3 ostrovy. 25. 1. 1917 byly ostrovy prodány USA na základě Smlouvy o Dánské Západní Indii a jejich název se změnil na Americké Panenské ostrovy (Rood 2002: 6 – Sullivan 2001: 6–7 – Treaty Series, No. 629).

4. 3. Švédský kolonialismus

Švédsko od středověku ovládalo téměř celé území Finska. V době koloniálních výprav získalo území v oblasti Severní Ameriky – Nové Švédsko, ostrovy v Karibiku Guadeloupe a Svatý Bartoloměj a soupeřilo s mocnostmi o vliv na Zlatém pobřeží.

4. 3. 1. Finsko

Švédsko se pokusilo podmanit si Finsko již ve 12. století, úplné podmanění jim trvalo téměř 2 století. V průběhu té doby byli Švédové často zastaveni novgorodskými knížaty, ti měli rovněž zájem o území Finska. Finští zástupci byli

členové generálních stavů a spolupodíleli se na volbě švédského krále. Po pádu Kalmarské unie zůstalo Finsko pod švédskou nadvládou. Během reformace si Finové směli ponechat jako oficiální jazyk finštinu a dokonce do ní byl přeložen Nový zákon. Švédové roku 1581 povýšili Finsko na velkovévodství. V 17. století se snaží Švédové o decimaci místní šlechty, což se jim nakonec podařilo a místní šlechtu nahradila švédská nobilita, která vlastnila většinu pozemků na území Finska. Velký rozvoj Finsko zažilo pod správou guvernéra Pera Braheho, který umožnil vznik univerzity v Turku, zakládal města, nechal zbudovat cesty, mosty a podpořil těžbu dřeva a rud (Jutikkala; Pirinen 2001: 70–7 – Zwettler 1984: 8–11).

Počátkem 18. století nedokázalo Švédsko odrazit ruské útoky na finském území, které následovaly roku 1721 ruskou okupací. Finsko bylo v průběhu 18. století dějištěm několika válek, ale žádná pro ně nebyla tak oslabující jako tato - morové epidemie, hladomor – proto se toto období finských dějin nazývá *Velkým hněvem*. Úředníci a šlechta emigrovali do Švédska, o správu země se začal starat Riksdag (švédské stavovské shromáždění). V roce 1781 byl přijat zákon o svobodě vyznání. V následujících letech vzniklo hnutí, které požadovalo vytvoření autonomního finského státu pod ruskou ochranou. Naopak finská šlechta požadovala finskou autonomii v rámci Švédska. Roku 1808, během napoleonských válek, bylo Finsko okupováno Ruskem. Švédové nebyli schopni své území bránit a tak v roce 1809 podepsali s Ruskem mír a Finsko bylo přičleněno společně s Ålandskými ostrovy k Rusku (Hejkalová 2003: 47, 50–51 – Jutikkala; Pirinen 2001: 129, 170 – Zwettler 1984: 11–14).

4. 3. 2. Norsko

Podle konvence z Mossu vznikla švédsko-norská unie. Unie měla společného panovníka – švédského krále – zahraniční politiku a ekonomiku. Norsko mělo vlastní ústavu i samosprávu a Storting měl široké pravomoci. Norská autonomie

ale nebyla založena na základě rovnosti, protože Švédsko bylo ekonomicky silnější v rámci unie. Ke konci 19. století začínají separatistické myšlenky, když švédský král nechtěl schválit norské konzuláty. Namísto konzulátu požadovali Norové vlastní vlajku, kterou přes velké „boje“ nakonec prosadili. Počátkem 20. století si norské politické strany schválily jednostranné zřizování norských konzulátů. Švédský král rozhodnutí opět nepodepsal a proto podala norská vláda demisi. Král ji nepřijal s tím, že není schopen sestavit novou vládu. Norská vláda si to vyložila jako nesplnění základního úkolu, který králi ukládá norská ústava. 7. 7. 1905 vyhlásil Storting zánik unie se Švédskem (Boyesen 1886: 516 – Hroch; Kadečková; Bakke 2005: 135, 197–201).

4. 3. 3. Švédské Zlaté pobřeží

Švédsko nevlastnilo obchodní stanice na Zlatém pobřeží příliš dlouho, ale jako ostatní mocnosti založilo obchodní společnost v roce 1649. Švédové vlastnili pevnost Osu, kterou později koupili Dánové, dále např. Carolusborg. V roce 1650 Švédská Africká společnost získala právo dodávat otroky do portugalské kolonie Svatý Tomáš, o sedm let později Švédové získali oprávnění dovážet otroky na nizozemský ostrov Curacao. Za 14 let svého působení společnost přepravila asi 2000 otroků. Působení této společnosti ukončili Nizozemci, kteří dobyli poslední švédskou pevnost v Africe. Švédové se posléze snažili získat jiné exotické kolonie, ze kterých by získávali exotické zboží a vyváželi otroky. To se jim podařilo až v roce 1784. Na základě dohody s Francií Švédové získali ostrov Sv. Bartoloměj. V roce 1813 zrušilo Švédsko obchod s otroky a v roce 1847 otroctví jako takové (Naum; Nordin 2013: 232 – Weiss nedatováno: 2, 5).

4. 3. 4. Švédská Východoindická společnost

Švédové sice nikdy nevybudovali obchodní stanici v Asii, ale jako jiné koloniální mocnosti působící v té oblasti založili Východoindickou společnost. Ta byla založena 14. 6. 1731 v Göteborgu s cílem zvýšit výměnný obchod Švédska. Jednalo se o několik společností, které se v průběhu let vytvářely a rozpouštěly. Společnost posílala lodě do oblasti Orientu (především Čína, zřídka Indie). Celkem poslala 37 lodí na 132 cest. Mohlo se jednat o vůbec nejziskovější švédskou společnost. V roce 1813 společnost zkrachovala z důvodu vyšších cen stříbra (platili s ním) a klesající poptávce. Společnost vyvážela z Kuang-tung z Číny hedvábí, čaje, koření, porcelán a prodávala je bohatým obchodníkům z Evropy na aukci v Göteborgu. Výnos poté použila na modernizaci železáren, nemocnic a lodního průmyslu. Společnost rovněž přispěla svými zkušenostmi z plaveb k evoluci stavby lodí a znalostí o mezinárodním obchodu (Nilson 2005 – The Swedish Ship Göteborg nedatováno).

4. 3. 5. Nové Švédsko

V roce 1638 se Švédové pokusili o kolonizaci Nového světa. První švédská expedice z Göteborgu se uskutečnila pod vedením Petera Minuita, který v Novém Švédsku (příloha č. 6) přistál 29. 3. s loděmi Kalmar Nyckel a později Fogel Grip. Švédové si zřídili kolonii v dnešním státě Delaware poblíž města Wilmington. To bylo první stálé osídlení této oblasti Evropany. Švédové zde postavili pevnost Christina (pojmenovaná po jejich královně) poblíž řeky Christina. Kolonii vládl guvernér, který měl vládnout podle švédského práva 3 roky, po uplynutí této doby mohl být ale úřad prodloužen. Nejvýznamnějším guvernérem byl poručík Johan Printz, jeho následovníkem a zároveň posledním guvernérem Nového Švédska byl Johan Rising. První osadníci přijeli v roce 1640. V téže roce odkupuje půdu od indiánů nový velící důstojník Petr Hollander Ridder v oblasti mezi řekou Schuylkill a Delawarskými vodopády.

V roce 1643 dorazil do Nového Švédska již výše zmíněný Johan Printz, který byl pověřen švédským panovníkem vybudovat kolonie pro rozšíření pravomoci a velikosti švédského království. Podle instrukcí se měl guvernér dohodnout se sousedními „divokými národy“ s respektem a lidsky bez použití násilí. Rovněž je měl přivést na křesťanskou víru a vštípit jim dobré způsoby a zdvořilosti. Veškerá politická vláda a soudnictví musí být prováděny pod jménem švédské koruny (Craig 2001 – Pennstate University Libraries nedatováno).

Printz nechal vybudovat pevnost Elfsborg a Nový Göteborg (na ostrově Tinicum). Na témže ostrově si nechal zbudovat vlastní palác Printzhof. Následující rok Printz založil tabákové plantáže poblíž Christiny, Uplandu a na západní straně řeky Schuylkill (provincie Island). Tento pokus se ale nezdařil a tak následující rok kolonisté přešli na pěstování kukuřice a tabák kupovali z Virginie. V roce 1645 švédští osadníci rozšiřují teritorium až ke Kingsessingu a budují první mlýn na obilí na Mill Creek (dnes Cobbs Creek). V roce 1646 zbudovali první přihlášený kostel na ostrově Tinicum. V roce 1648 Švédové zastavili nizozemský pokus o vybudování osady na východní straně řeky Schuylkill. Roku 1651 vybudovali Nizozemci pevnost Casimir Sand Hook (dnešní New Castle) a řeka Christina se stává hranicí mezi švédskou a nizozemskou kolonií. Ke konci svého úřadu byl Printz obviněn z autokratické vlády (obviňoval nepohodlné lidi z čarodějnictví) – byla proti němu vytvořena petice. Printz tuto petici ale prohlásil za vzpuru a obvinil pastora a vlastní vojáky z podněcování k trestné činnosti. Printz nakonec kolonii musel opustit a nechat vládu svému zeťovi Johanu Papegojovi. Mnoho švédských občanů opustilo kolonii, většinou utekli do sousední nizozemské kolonie. Papageja je ale nechal pronásledovat Indiány. Počet obyvatel se rapidně snížil (Craig 2001 – Pennstate University Libraries nedatováno).

Novým guvernérem Nového Švédska se stal již výše zmíněný Johan Rising, který po svém příjezdu dobývá nizozemskou pevnost Casimir (přejmenována na Trinity) a snaží se o obnovu kontroly okolo řeky Delaware. Posléze, ale kvůli

nemocem Nizozemci opouštějí švédské území a stěhují se do Nového Amsterdamu. Rising vydává reformy, které upravují vlastnická práva. Byly vytvořeny nové osady v Ammanslandu a Swanwicku. O rok později neměli kolonisté dostatek potravin a vypukla morová epidemie. Někteří kolonisté se stěhují do Marylandu. Nizozemci využívají nepříznivého stavu švédské kolonie a počátkem září 1655 napadají Nové Švédsko. Švédové se bez boje vzdávají. Švédský a nizozemský guvernér uzavírají kapitulaci, na základě které se dohodli, že obyvatelé, kteří chtějí zůstat na území Nového Švédska, mohou zůstat v případě, že budou respektovat nizozemské zákony. Ostatní občané mohou bez problémů opustit kolonii. Nové Švédsko opouští guvernér Rising a dalších 36 lidí. (Craig 2001 – Pennstate University Libraries nedatováno – Sprichon; Benn; Stuyvesant 1884: 152–153 – State of Delaware nedatováno).

4. 3. 6. Svatý Bartoloměj

Švédové po ztrátě kolonie Nové Švédsko se 130 let snažili získat novou kolonii v Novém světě, např. koupí od jiné koloniální velmoci, za pomoc jinému státu ve válce proti nepříteli, za obchodní privilegia atd. nebo se pokoušeli o obchod s koloniemi v Západní Indii, např. dovoz otroků, sledů, železa nebo obchod se 13 americkými koloniemi. Švédsko potřebovalo kolonii v zámoří především z důvodu výroby tropického zboží, které by mohlo dovážet do severní Evropy a z dlouhodobějšího hlediska by se Švédsko stalo přímo součástí mezinárodního obchodu. Švédsko mělo zájem např. o Tobago, Sv. Kryštofa, Sv. Vincence, Barbados a Dominiku. Čekání skončilo, když Švédové získali ostrov Svatého Bartoloměje na základě úmluvy v roce 1784 od Francie za obnovu obchodní smlouvy z roku 1741 a za privilegia v přístavu Göteborg. Ostrov neměl výrazný zemědělský potenciál, ale byl vhodný k obchodu s otroky. V roce 1786 byla vytvořena Švédská Západoindická společnost na podporu obchodu ostrova. Švédský král udělil společnosti patent na 15 let a právo obchodovat se Západní Indií, Severní Amerikou a s Afrikou s otroky. V čele kolonie stál guvernér,

prvním byl Rajalin, který ve svém postu vydržel do roku 1787. Hlavní město obchodu byl přístav Gustavia, který se stal v roce 1785 svobodným přístavem. Ostrov poskytoval omezené množství tropického dřeva, tabáku a bavlny, navíc byli lidé závislí na dešti kvůli nedostatku přívodů pitné vody. Výdělek plynoucí z obchodu se rok od roku snižoval. Švédsko začalo uvažovat o prodeji ostrova. Švédský ministr navrhl prodej ostrova na konferenci v Berlíně roku 1798 americkému velvyslanci Johnovi Quincymu Adamsovi. Americký velvyslanec odmítl s tím, že držení kolonií je proti americkému politickému systému (Luthin 1934: 311–313 – Naum; Nordin 2013: 229).

Počátkem 19. století začal ostrov profitovat v souvislosti s britskou okupací Dánské Západní Indie. Švédové navíc rozšířili svůj vliv v Západní Indii, když získali od Britů ostrov Guadeloupe. Guadeloupe se stal švédským vlastnictvím během napoleonských válek. Po napoleonských válkách si ostrov odkoupila zpět Francie. V roce 1816 uzavřelo Švédsko společně s USA obchodní smlouvu, která zrovnoprávnila ostrov Sv. Bartoloměje s mateřskou zemí a zajistila vzájemnou svobodu obchodu mezi USA, Švédskem a Norskem. O 7 let později vyšla v platnost Monreova doktrína, která zakazovala zásahy cizích mocností v oblasti amerického kontinentu. Vše bylo diplomaticky vyřešeno v podobě dohody o zrušení výhradního švédského obchodního monopolu na Sv. Bartolomějovi. V roce 1848 chtělo Švédsko prodat, v té době již krachující ostrov USA, ale znovu bezvysledně. V následujících letech proběhlo ještě několik debat o odstoupení ostrova USA. O ostrov měla zájem i Itálie, která si na něm plánovala vybudovat námořní základnu. V roce 1878 prodalo Švédsko ostrov zpět Francii za 320 000 franků na základě předchozích referend obou stran. Švédové předali Francouzům ostrov s téměř stejným počtem obyvatel jako ho před stoletím získali (BBC News Latin America & Caribbean 2013 – Luthin 1934: 313–318 – Naum; Nordin 2013: 237–240).

5. Současné vztahy mezi státy

5. 1. Dánské společenství

Dánské společenství (také říše) je volné uskupení skládající se z Dánska a jeho autonomních oblastí Grónska a Faerských ostrovů. Ve společenství se upravují vztahy a postavení mezi těmito 3 státy. Dánsko poskytuje roční dotaci svým autonomním územím. Grónsko a Faerské ostrovy již ve 20. století získaly statut autonomního území Dánska, ale v roce 2005 si Faerské ostrovy a v roce 2009 Grónsko vymohly větší míru autonomie na Dánsku v oblasti legislativy a samosprávy. Grónsko i Faerské ostrovy volí 2 zástupce do dánského parlamentu, ale mají i vlastní parlamenty (místní správa). Dánská vláda spravuje zahraniční záležitosti a obrannou politiku Grónsku i Faerským ostrovům. Záležitostmi nad Faerskými ostrovy a Grónskem se zabývají Vysocí komisaři pro tyto oblasti (BBC News 2011 – Statsministeriet nedatováno).

5. 2. Severské organizace

Dánsko, Švédsko, Norsko, Finsko a Island si vytvořily několik institucí pro vzájemnou spolupráci, např. Severská rada, Severská investiční banka, Severská rada ministrů.

Severská rada je v podstatě společný parlament Dánska, Švédska, Norska, Finska a Islandu vytvořený v roce 1952. Každý stát má 20 členů z řad národních parlamentů – Dánsko má členy rozložené i mezi své autonomní území (16 Dánů, 2 Grónané, 2 Faeřané), Island má, vzhledem ke své velikosti, jen 7 členů, Finsko má 18 Finů a 2 členy z Ålandských ostrovů. Mezi jednotlivými zeměmi rotuje předsednictví a každý rok se koná v předsednické zemi řádné zasedání. Rada se shromažďuje na 2 zasedáních – řádné a tematické zasedání. Rada je řízena prezidiem, které je voleno každý podzim (Norden nedatováno a).

Severská rada ministrů je něco jako mezivládní fórum pro spolupráci severských zemí. Rada ministrů byla založena v roce 1971. Rada se skládá z několika rad ministrů (jedna rada pro jedno odvětví), kteří se scházejí každý rok. Rozhodnutí musí být jednomyslné. Mezi zeměmi rotuje předsednictví a země, která momentálně předsedá, sestaví program, kterým se řídí severská spolupráce v průběhu roku (Norden nedatováno b).

Další severské organizace jsou Severská rada mládeže, Severská investiční banka, Severský region v kostce, Severský kulturní fond, Severská asociace a konfederace severských sdružení. Banka poskytuje půjčky na realizaci projektů, které zlepšují konkurenceschopnost v členských zemích i ve zbytku světa. Kulturní fond financuje z projektových grantů severské kultury v regionu i v jiných částech světa (stavby z dob kolonií). Do roku 2009 fungovala mezi 3 skandinávskými zeměmi i letecká společnost se sídlem ve Stockholmu (Norden nedatováno c – Nordic Airways nedatováno).

5. 3. Dánské postkoloniální vztahy

Od vyhlášení nezávislosti Ghany v roce 1957 zde Dánsko poskytuje rozvojovou pomoc. Do konce 80. let byla pomoc formou sociální podpory v podobě půjček a dotací prostřednictvím NGOs. Ghana se od svého vzniku rozvinula od vojenské diktatury v demokratickou zemi a přešla z centrálního hospodářství k volnému trhu. První dánské velvyslanectví v Ghaně bylo otevřeno roku 1961. Od roku 1990 do roku 2006 Ghana získala od Dánska 4 miliardy dánských korun (Ministry of Foreign Affairs of Denmark 2008: 5, 69).

První diplomatické kontakty mezi Dánskem a Indií započaly v roce 1949, kdy si zde Dánsko otevřelo velvyslanectví. Následovala rozvojová pomoc v podobě půjček a grantů. Rozvojová pomoc byla zmrazena, když v roce 1998 Indie testovala jadernou bombu. Dánsko se snažilo pomoc obnovit, nicméně Indie odmítla a dnes jsou si oba aktéři vzájemně rovni. Indie je dnes jednou

z nejrychleji rostoucích ekonomik světa a sama se stala investorem a dárcem (Kaur 2013: 3).

V roce 1999 Dánsko a USA spolu uzavřely smlouvu pro kontrolu a zajištění příslušné dokumentace v archivu Dánské Západní Indie, v dánském národním archivu v Kodani a v americkém národním archivu. Dále mezi dnešními Panenskými ostrovy a Dánskem existuje usnesení o archivní a muzejní spolupráci schválené OSN. V roce 2001 se Dánsko a ostrovy shodly na zřízení společného výzkumu muzejních sbírek s odkazem na společné kulturní dědictví. Blíží se 100 let výročí odstoupení ostrovů USA a v rámci tohoto výročí se dánský archiv rozhodl digitalizovat své záznamy o ostrovech. Mezi Dánskem a Ostrovy se udržuje tradice tzv. Měsíce přátelství, který připomíná společnou historii a příbuzenské vztahy (Jongh 2011).

5. 4. Švédské postkoloniální vztahy

Švédsko je spojencem USA v rámci EU, kdy pomáhá prosadit užší obchodní spolupráci s USA. Švédsko je blízký partner NATO, i když není členem, poskytuje finanční příspěvky na vojenské operace. V loňském roce tomu bylo 375 let, kdy Švédové založili na dnešním území USA svou kolonii Nové Švédsko. Na výročí přijel do USA na oficiální návštěvu švédský královský pár (Simonzi; Brattberg 2013 – Eichmann 2013).

Ghansko-švédské vztahy jsou silné především na obchodní úrovni. Švédsko má na území Ghany 20 společností a Ghana je třetím největším obchodním partnerem Švédska v subsaharské Africe. Švédské obchodní zájmy v Ghaně se týkají většinou informačních a komunikačních technologií. Mezi Švédskem a Ghanou byly vytvořeny bilaterální investiční dohody jako prostředek k prosazování užší spolupráce v loňském roce. Počátkem tohoto roku požádal ghanský prezident Švédsko o podporu na rozvoj trvale obnovitelných zdrojů energie (Government of Ghana 2014 – Stratsis Incite nedatováno).

6. Závěr

První expanzivní snahy Skandinávců započaly již v 8. století. Skandinávští nájezdníci známi jako Vikingové se vydali do cizích zemí hledat surovinové zdroje. Při svých výpravách ovlivnili např. vznik nových státních útvarů – Kyjevská Rus, nebo naopak ovlivnili vývoj již vzniklých státních útvarů, např. Francie, Anglie. Vikingové se dostali až do oblasti dnešního New Foundlandu, kde na krátkou dobu vytvořili osadu, která obchodovala s místními domorodci. Vikingové osídlili Grónsko, Island, Faerské ostrovy, Shetlandy, Orkneje, Hebridy, část Anglie a ostrov Man. Rovněž se zasloužili o založení baltského obchodu a o obchodní kontakty s Byzancí a arabskými zeměmi. Po skončení vikingských výprav se postupně utvářely dnešní skandinávské státy – Dánsko, Švédsko, Norsko.

Ve 12. století měla skandinávská expanze formu křížových výprav. Dánové si podrobili Pobaltí. Švédové ve svých výpravách směřovali do Finska. Norové neexpandovali, ale upevňovali vztahy se získanými územími z vikingské doby. Skandinávské národy se v tomto období musely často bránit vpádu Rusů. Koncem 14. století byla vytvořena na základě příbuzenských vztahů mezi Dánskem, Švédskem a Norkem tzv. Kalmarská unie. Unie znamenala, že Skandinávské státy měly navenek jednoho panovníka. Tato unie trvala do roku 1523. Po jejím rozpadu vzniklo Dánsko/Norsko a Švédsko/Finsko.

Dánové utvořili s Nory personální unii a stejně tak Švédové s Finy. Dánům připadlo území (Grónsko, Island), které získali Norové v době vikingských expanzí. Dánsko si z Grónska udělalo kolonii, která byla výhodná pro Dány, kvůli produktům z velryb a tuleního tuku. Island nebyl přímo kolonií, nicméně Dánové byli ekonomicky závislí na obchodním monopolu, který zde měli na ryby. Hlavně kvůli zisku z obchodu s rybami si mohli dovolit financovat obchodní flotilu namířenou do Karibiku a Indie.

V 15. století financovali evropští panovníci výzkumné expedice, které měly za úkol najít nejrychlejší a nejbezpečnější cestu do Indie. Panovníci chtěli tak

získat větší bohatství a odbyt zboží. V roce 1453 dobyli Turci Konstantinopol, a tak byla uzavřená obchodní cesta do arabského světa po souši. K expedicím rovněž dopomohl rozvoj navigačních a kartografických pomůcek a teorie, že země je kulatá. Při hledání nové cesty do Indie byl objeven nový kontinent. S tímto objevem se mnoho evropských států pokusilo o kolonizaci nově objeveného území především z důvodů vlastnit rozlehlější území a mít vyšší příjmy. Obchod v Evropě se tím přesunul k Atlantiku a baltský obchod, kterého byli součástí Dánové a Švédové, stagnoval, a proto se i oni zapojili do boje o nová území.

Dánové a Švédové založili po vzoru již dříve se účastnících států kolonizace obchodní společnosti, které měly za úkol získat pro své země bohatá zámořská území. První dánskou kolonií se stal Trankebar v Indii. Dánská správa zde příliš nezasahovala do života domorodců, spíše se starala o udržování bezpečnosti pro dobrý obchod. Dánové obchodovali s obchodními stanicemi poblíž Trankebaru. Trankebar prosperoval v závislosti na událostech v Evropě. Trankebar později neprosperoval a tak se stal spíše domovem důchodců pro vysloužilé dánské úředníky v Indii. Další dánskou obchodní kolonií v Indii byl Serampore, ze kterého měli Dánové větší zisk. Obě obchodní kolonie nakonec ale stejně museli prodat, protože se jim ekonomicky nevyplatili. Švédové v Indii nebo všeobecně v Asii nevlastnili žádnou obchodní kolonii, ale založili stejně jako Dánové svou vlastní Východoindickou společnost. Švédové vysílali lodě především do Číny a zřídka do Indie. Tato společnost byla asi nejziskovější v období švédského kolonialismu. V roce 1813 společnost zkrachovala kvůli nízké poptávce a vyšším cenám stříbra.

V roce 1638 Švédové založili kolonii v Severní Americe s názvem Nové Švédsko. Švédové zbudovali několik pevností v dnešním státě Delaware. Švédští osadníci měli žít s domorodými národy v souladu bez použití násilí. Švédové zvětšovali své území odkoupením půdy od místních indiánů. Zákony platily stejné jako ve Švédsku. V blízkosti Nového Švédska budovali svou kolonii i Nizozemci. V důsledku nedostatku potravin a častých nemocí nebyli Švédové se

schopni ubránit nizozemskému vpádu a bez boje jim svou kolonii předali. Dánové nevlastnili kolonii v Severní Americe.

Další oblastí, která byla častým cílem koloniálních mocností, bylo Zlaté pobřeží. Pobřeží bylo významné pro tzv. trojúhelníkový obchod. Mocnosti ho využívaly původně na zisk zlata a slonoviny, ale posléze se více vyplatil obchod s otroky. Prvním skandinávským státem na Zlatém pobřeží bylo Švédsko. Švédsko v Africe vlastnilo jen několik pevností, některé prodali Dánsku. Švédové založili obchodní společnost, která v roce 1650 získala právo prodávat otroky do portugalské kolonie Sv. Tomáš. Švédskou účast na Zlatém pobřeží ukončili Nizozemci v 60. letech 17. století. Oproti tomu dánská účast na Zlatém pobřeží byla poměrně delší. Dánové rovněž obchodovali s otroky, ale neprodávali je cizím koloniím, ale své vlastní v Západní Indii. Později je neprodávali jen svým koloniím ale např. francouzským. Dánové na pobřeží pěstovali plodiny, např. kávovník. Dánové se v Africe často střetávali s Nizozemci a Brity. Rovněž byli prvním národem, který zrušil obchod s otroky. Od té doby význam Zlatého pobřeží pro ně spíše upadal, protože neměli tak vysoké zisky jako předtím a nebylo možné jej finančně udržet. Dánové nakonec všechny své pevnosti prodali Britům.

Skandinávské národy se rovněž soustředily na Západní Indii. Západní Indie byla cílem lodí s otroky. Otroci zde pracovali na plantážích a získané suroviny z plantáží byly posléze odeslány do Evropy (trojúhelníkový obchod). První skandinávským národem v Západní Indii byli Dánové, kteří postupně získali ostrovy Sv. Tomáše, Sv. Jana a Sv. Kříže. Dánové museli i v této oblasti čelit Britům, Nizozemcům a navíc i Francouzům a Španělům. Zpočátku se měla starat o chod kolonií Dánská Západoindická společnost, ale později jej prodala dánskému králi. Z kolonie Dánové vyváželi do Evropy cukrovou třtinu. Pro Dány byl tento obchod výhodný a po zničení ostrova Sv. Eustáce se staly ostrovy významným obchodním centrem. V roce 1803 byl zrušen obchod s otroky, jak již bylo výše zmíněno, ale samotné otroctví v dánských koloniích bylo zrušené až v roce 1848. Od té doby si Dánsko drželo ostrovy spíše z prestiže, než aby se jim

Dánům ostrovy ekonomicky vyplatily. V roce 1917 je Dánové prodaly USA. V polovině 20. století přišlo Dánsko o svou poslední kolonii, když Grónsko získalo statut integrální součásti Dánska. Švédská účast v Západní Indii započala až koncem 18. století, kdy získali ostrov Sv. Bartoloměje na základě úmluvy s Francií. Švédové potřebovali nějakou exotickou kolonii k zisku exotického zboží, které bylo v té době čím dál tím více žádané. Švédové založili Západoindickou společnost, která ostrov používala především k obchodu s otroky. Ostrov měl nedostatek pitné vody, tabáku, bavlny a tropického dřeva. Švédsko dokonce uvažovalo o jeho prodeji krátce poté, co ho získalo. Počátkem 19. století začal ostrov profitovat, kvůli britské okupaci Dánské Západní Indie. Poté, co Švédsko zrušilo obchod s otroky i otroctví samotné, přestal ostrov profitovat a tak jej prodali zpět Francii. Švédové v Západní Indii krátce vlastnili ještě ostrov Guadeloupe.

Celkově bylo Dánsko úspěšnější v získávání kolonií, jak z hlediska doby udržení kolonií i z hlediska jejich počtu. Stejně jako Dánové, tak i Švédové většinou kolonie prodali kvůli ekonomickému hledisku. Nicméně oba aktéři se je snažili nějakou dobu „uměle“ udržet, protože to byla přeci jen určitá prestiž vlastnit území mimo Evropu. Dánsko má dodnes z koloniální éry 2 autonomní území - Grónsko a Faerské ostrovy. Tato území zastupuje navenek a ekonomicky je podporuje, ale území mají vlastní správu a Dánové do ní nezasahují.

Skrze společnou historii utvořily severské státy (Dánsko, Švédsko, Norsko, Island, Finsko) několik organizací, např. Severská rada, Severská investiční banka, Severská rada ministrů, různé organizace zaměřující se na mládež a rovněž měly společné aerolinky. Dánsko utvořilo se svými autonomními územími tzv. Dánské společenství. Skrze společenství se upravují vztahy mezi těmito státy.

Dánské postkoloniální vztahy s Ghanou (Zlaté pobřeží) se týkají především rozvojové pomoci. Švédsko-ghanské vztahy se odehrávají hlavně na obchodní úrovni, ale týkají se i příspěvků na rozvoj Ghany. Dánsko, po vzniku samostatného indického státu, posílalo do Indie rozvojovou pomoc. Dnes je Indie

jedna z nejrychleji rostoucích ekonomik, a tak již pomoc není třeba. Co se týče Dánské Západní Indie (dnes Americké Panenské ostrovy), má Dánsko s USA smlouvu o zajištění příslušné historické dokumentace, dále spolupracují na muzejní činnosti a společném výzkumu sbírek. Společná historie mezi ostrovy a Dánskem je připomínána při slavnosti s názvem Měsíc přátelství. Švédsko je silný spojenec USA v rámci EU a partner v NATO. V loňském roce tomu bylo 375 let kdy, Švédové založili Nové Švédsko. Na výročí přijel i švédský královský pár. Kolonizace tedy ovlivnila dnešní skandinávské vztahy s jejich bývalými koloniemi.

Ve srovnání s koloniálními mocnostmi v době skandinávského kolonialismu, byli Dánové a Švédové všude o trochu „později“. Dalo by se říci, že území, která získali, na ně zbyla. Společným prvkem všech koloniálních aktérů té doby, byla účast na tzv. trojúhelníkovém obchodě. Na rozdíl od ostatních mocností se v případě Dánů a Švédů jednalo pouze o kolonialismus, který nepřešel v imperialismus, protože nikdy nevlastnili rozsáhlá území jako např. Britové, kteří měli téměř celou východní část Afriky. Na rozdíl od skandinávských zemí Britové utvořili tzv. Britské společenství, které zahrnuje velkou část bývalých kolonií, Francouzi si při odchodu z Afriky vynutili platbu koloniální daně výměnou za nepoškození důležitých zdrojů obživy, vzdělání... Nizozemský, francouzský a britský kolonialismus se vyznačuje vyvražďováním indiánů v Severní Americe. Oproti tomu Dánové a Švédové původní obyvatele nevyvražďovali. V průběhu času se samozřejmě stalo, že domorodci nebo otroci povstali nebo se střetli s kolonisty. Samotná realizace skandinávských výprav souvisela s možnými ekonomickými zisky a prestiží vlastnit exotické území v zámoří. Dánové a Švédové neobjevili nová území, pouze získávali již v té době známá území. Dalo by se říci, že skandinávský kolonialismus byl specifický, protože klasické koloniální mocnosti vlastnily své kolonie až do procesu dekolonizace, na rozdíl od Skandinávců, kteří své kolonie prodávali.

Seznam zdrojů

- Aalund, Flemming; Rastén, Simon (2010). *Indo-Danish Heritage Buildings of Serampore* (Copenhagen: National Museum of Denmark).
- Ackrén, Maria (2006). The Faroe Islands: Options for Independence. *Island Studies Journal*, Vol. 1, No. 2, s. 223-228.
- American Society of International Law (1941). Denmark-United States: Agreement Relating to the Defense of Greenland. *The American Journal of International Law*, Vol. 35, No. 3, s. 129–134.
- Arbman, Holger (1969). *Vikingové* (Praha: nakladatelství Mlada fronta).
- Barša, Pavel; Císař, Ondřej (2008). *Anarchie a řád ve světové politice* (Praha: nakladatelství Portál).
- Bauer, Jan (2003). Vládci moří. In: Volný, Zdeněk (ed.), *Toulky minulostí světa 5* (Praha: Via Facti), s. 67–76.
- BBC News (2011). *Regions and territories: Faroe Islands*. 1. 11. 2011 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3434335.stm, 31. 3. 2014).
- BBC News Europe (2013). *Faroe Islands*. 5. 10. 2013 (<http://www.bbc.com/news/world-europe-20424993>, 20. 3. 2014).
- BBC News Europe (2014). *Greenland profile*. 1. 1. 2014 (<http://www.bbc.com/news/world-europe-18249815>, 20. 3. 2014).
- BBC News Latin America & Caribbean (2013). *Guadeloupe profile*. 13. 11. 2013 (<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-20313500>, 24. 3. 2014).
- Blaut, James Morris (1993). *The Colonizer's Model of the World: Geographical Diffusionism and Eurocentric History* (New York: The Guilford Press).
- Boyesen, Hjalmar (1886). *The History of Norway* (London: Sampson Low, Marston, Searle & Rivington).

- Bredwa-Mensah, Yaw; Justesen, Ole; Jorgensen, Anne Mette (nedatováno). *Frederiksgave Plantation and Common Heritage Site* (Ghana/Denmark).
- Brunclík, Miloš; Pinková, Aneta; Havlík, Vlastimil (2012). *Skandinávie: Proměny politiky v severských zemích* (Praha: nakladatelství Wolters Kluwer).
- Busck, Steen; Poulsen Henning (eds.) (2007). *Dějiny Dánska* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).
- CIA (2014). *Iceland*. 26. 2. 2014 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ic.html>, 8. 3. 2014).
- Colonials Swedes (nedatováno). *A Brief History of New Sweden in America*. nedatováno (<http://www.colonialswedes.org/History/History.html>, 5. 4. 2014).
- Craig, Peter Stebbins (2001). Chronology of Colonial Swedes on the Delaware. *The Swedes Colonial Society*. 2001 (<http://www.colonialswedes.org/History/Chronology.html>, 21. 3. 2014).
- Daněk, Petr (2000). Nerovnoměrný rozvoj světa: kolonialismus, neokolonialismus a diskurz rozvoje. In: Jehlička, Petr; Tomeš, Jiří; Daněk, Petr, *Stát, prostor, politika* (Praha: Univerzita Karlova), kapitola 1.
- Dörnbach, Rolf (2005). The Danish East Indies: They Once Existed. *Journal of the Scandinavian Collectors Club*, s. 3–7.
- Eichman, Mark (2013). Swedish King and Queen to visit Delaware in May. *News Works*. 16. 1. 2013 (<http://www.newsworks.org/index.php/local/delaware-feature/49653-swedish-king-and-queen-to-visit-delaware-in-may>, 1. 4. 2013).
- Emmerson, Richard Kenneth (ed.) (2006). *Key Figures in Medieval Europe: An Encyklopedia* (London/New York: Taylor & Francis Group).
- ESEA Title III (1969). *An Historical Account of the Purchase and Transfer of the Danish West Indies* (USA: The Department of Education Government of U.S. Virgin Islands).
- Euroskop (nedatováno). *Jaká mimoevropská území jsou integrální součástí území EU?* nedatováno (<https://www.euroskop.cz/703/3/30/sekce/faq/>, 8. 4. 2014).

- Ferguson, Donald (1898). The Settlement of the Danes at Tranquebar and Serampore.
Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, s. 625–629.
- Ferro, Marc (2007). *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost 13. - 20. století* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).
- Filipský, Jan (2008). *Stručná historie států: Indie* (Praha: nakladatelství Libri).
- Frederiksgave (nedatováno). *A History of the Danes on the Gold Coast*.
nedatováno (<http://www.frederiksgave.org/History.htm>, 30. 3.2014).
- Goebel, Erik (2004). *The Danish West Indies* (Copenhagen: Danish National Archives).
- Government of Ghana (2014). *President Seeks Swedish Support for Renewable Energy*. 19. 3. 2014 (<http://www.ghana.gov.gh/index.php/news-slider/5183-president-seeks-swedish-support-for-renewable-energy>, 1. 4. 2014).
- Hall, Neville (1992). *Slave Society in the Danish West Indies: St. Thomas, St. John and St. Croix* (Mona: The University of the West Indies Press).
- Haltmar, Karel (1937). *Zlaté pobřeží* (Praha: Orientální ústav).
- Harenberg, Bodo (2001). *Kronika lidstva* (Praha: Fortuna Print).
- Hejkalová, Markéta (2003). *Stručná historie států: Finsko* (Praha: nakladatelství Libri).
- Hroch, Miroslav; Kadečková, Helena; Bakke, Elisabeth (2005). *Dějiny Norska* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).
- Jongh; John, Percy de (2011). *Gubernatorial Proclamation - U.S. Virgin Islands - Denmark Friendship Month* (United States Virgin Islands Office of the Governor).
- Jutikkala, Eino; Pirinen Kauko (2001). *Dějiny Finska* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

- Kadečková, Helena (2001). *Dějiny Islandu* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).
- Kachur, Mathew (2006). *Slavery in the Americas: The Slave Trade* (New York: Chelsea House Publishers).
- Kalapani, Saza (nedatováno). History of Andaman and Nicobar Island. *Andaman Pleasure Tour and Travel* (<http://www.andamanpleasure.com/history-of-andaman.php>, 27. 3. 2014).
- Kan, Alexander Sergejevič (1983). *Dějiny skandinávských zemí* (Praha: nakladatelství Svoboda).
- Karlas, Jan (2008). Komparativní případová studie. In: Drulák, Petr a kol., *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: nakladatelství Portál), s. 62–91.
- Karlsson, Gunnar (2000). *The History of Iceland* (Minnesota: University of Minnesota Press).
- Kaur, Ravinder (2013). In the Shadow of Kim Davy: India–Denmark Relations in the Early 21st Century. In: Hvidt, Nanna; Mouritzen, Hans (eds.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2013* (Copenhagen: Danish Institute for International Studies).
- King, Russel (2008). *Atlas lidské migrace* (Praha: Mladá Fronta).
- Klíma, Vladimír (2003). *Stručná historie států: Ghana* (Praha: nakladatelství Libri).
- Koutonin, Mawuna Remarque (2014). 14 African Countries Forced by France to Pay Colonial Tax For the Benefits of Slavery and Colonization. *Silicon Africa*. 28. 1. 2014 (<http://www.siliconafrika.com/france-colonial-tax/>, 25. 4. 2014).

Krčálová, Zuzana (2011). Angloamerika. In: Cabada, Ladislav; Šanc, David a kol., *Panregiony ve 21. století: Vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů* (Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

Lockhart, Paul Douglas (2007). *Denmark 1513–1660: The Rise and Decline of a Renaissance Monarchy* (Oxford: Oxford University Press).

Luthin, Reinhard (1934). St. Bartholomew: Sweden's Colonial and Diplomatic Adventure in the Caribbean. *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 14, No. 3, s. 307–324.

Man, Edward Horace (1889). The Nicobar Islanders. *The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Vol. 18, s. 354–394 .

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (2008). *Joint Evaluation of the Ghana-Denmark Development Cooperation 1990-2006* (Denmark: Copenhagen).

Naum, Magdalena; Nordin, Jonas Monié (eds.) (2013). *Scandinavian Colonialism and the Rise of Modernity: Small Time Agents in a Global Arena* (New York: nakladatelství Springer).

Nilson; Jan-Erik (2005). The Swedish East India Company Trading to China 1731-1813. 2005 (<http://gotheborg.com/project/company.shtml>, 31. 3. 2014).

Norden (nedatováno a). *About the Nordic Council*. nedatováno (<http://www.norden.org/en/nordic-council/the-nordic-council>, 31. 3. 2014).

Norden (nedatováno b). *About the Nordic Council of Ministers*. nedatováno b (<http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers/the-nordic-council-of-ministers/about-the-nordic-council-of-ministers>, 31. 3. 2014).

Norden (nedatováno c). *Nordic Organisation and Institutions*. nedatováno c (<http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/organisations-and-institutions/nordic-organisations-and-institutions>, 31. 3. 2014).

- Nordic Airways (nedatováno). *Nordic Airways*. nedatováno (<http://www.nordicairways.com/>, 31. 3. 2014).
- Osterhammel, Jürgen; Jansen, Jan Sophus (2009). *Kolonialismus: Geschichte, Formen, Folgen* (München: C. H. Beck).
- Page, Melvin (ed.) (2003). *Colonialism: An International Social, Cultural, and Political Encyclopedia* (California: ABC Clío).
- Pennstate University Libraries (nedatováno). *New Sweden Source Documents: The Instruction for Governor Johan Printz*. nedatováno (http://www.libraries.psu.edu/psul/digital/pahistory/folder_1/source.htmlhttp://www.libraries.psu.edu/psul/digital/pahistory/folder_1/source.html, 21. 3. 2014).
- Piknerová, Linda (2012/2013). *Politické systémy 4* [Přednáška] 11. 2. 2013 (Plzeň: Západočeská univerzita).
- Politics.Co.Uk (nedatováno). *EU Withdrawal*. nedatováno (<http://www.politics.co.uk/reference/eu-withdrawal>, 20. 3. 2014).
- Rasmussen, Peter Ravn (1996). *Tranquebar: The Danish East India Company 1616 – 1669: worksheets* (Copenhagen: Universtiy of Copenhagen).
- Reichert, Folker (2013). Dálkový obchod a objevy. In: Demel, Walter (ed.), *Dějiny světa 4: Objev a nové struktury 1200 až 1800* (Praha: Vyšehrad).
- Rijsk Museum (nedatováno a). *1863 Abolition of Slavery*. nedatováno (<https://www.rijksmuseum.nl/en/explore-the-collection/timeline-dutch-history/1863-abolition-of-slavery>, 9. 4. 2014).
- Rijsk Museum (nedatováno b). 1820-1950 Indonesia and decolonisation. nedatováno (<https://www.rijksmuseum.nl/en/explore-the-collection/timeline-dutch-history/1820-1950-indonesia-and-decolonisation>, 9. 4. 2014).
- Roach, Hugh (1945). Christiansborg. *African Affairs*, Vol. 44, No. 176, s. 131–133.

Rood, Paul (2002). *Selected Records of the Danish West Indies, 1672–1917: Essential Records Concerning Slavery and Emancipation* (Washington: National Archives and Records Administration).

Royal Greenland (nedatováno). *We take pride in our history and invest in our future*. nedatováno (<http://www.royalgreenland.com/uk/Our-company/Our-history.aspx>, 20. 3. 2014).

Rönnbäck, Klas (2009). *Commerce and Colonisation: Studies of Early Modern Merchant Capitalism in the Atlantic Economy* (Göteborg: University of Göteborg).

Simonyi, András; Brattberg, Erik (2013). Why Obama's Trip to Sweden Matters to

Washington. *The Huffington Post*. 28. 8. 2013

(http://www.huffingtonpost.com/andras-simonyi/why-obamas-trip-to-sweden_b_3827930.html, 1. 4. 2014).

Schlager, Neil; Weisblatt, Jayne eds. (2006). *World Encyclopedia of Political Systems and Parties* (New York: nakladatelství Infobase Publishing).

Sprichon, Carl; Benn, Gregory; Stuyvesant Peter (1884). The History of the Colony of New Sweden. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*, Vol. 8, No. 2, s. 129–159.

State of Delaware (nedatováno). *State of Delaware: A brief history*. nedatováno (<http://www.delaware.gov/facts/history/delhist.shtml>, 21. 3. 2014).

Statsministeriet (nedatováno). The unity of the Realm. nedatováno (http://www.stm.dk/_a_2752.html, 31. 3. 2014).

Stingl, Miloslav (1992). *Černí bohové Ameriky* (Praha: nakladatelství Svoboda).

Stingl, Miloslav (1996). *Války rudého muže* (Praha: nakladatelství Naše vojsko).

Stratsis Incite (nedatováno). *Ghana seeking to increase trade with Sweden*. nedatováno

(<http://stratsisincite.wordpress.com/2012/01/31/ghana-seeking-to-increase-trade-with-sweden/>, 1. 4. 2014).

Sullivan, Lynne (2001). *Adventure Guide to the Virgin Islands* (Montréal: Hunter Publishing).

Sweden.se. *History of Sweden*. 27. 11. 2013 (<http://sweden.se/society/history-of-sweden/>, 2. 2. 2014).

Štěpán, Jiří (2010). *Stručná historie států: Švédsko* (Praha: nakladatelství Libri).

The Faroe Islands (nedatováno). *About the Faroe Islands: History*. nedatováno (<http://www.visitfaroeislands.com/about-the-faroe-islands/history/>, 20. 3. 2014).

The Swedish Ship Götheborg (nedatováno). *The Swedish East India Company*. nedatováno (<http://www.soic.se/en/our-story/the-swedish-east-india-company-soic/>, 31. 3. 2014).

Treaty Series, No. 629. *Convention between the United States and Denmark, Cession of the Danish West Indies*. Proclaimed 25. 1. 1917.

Veselý, Zdeněk (2010). *Dějiny mezinárodních vztahů* (Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

Weiss, Holger (nedatováno). *Danish and Baltic Ambitions in the Atlantic World, the Danish Slave Trade and the Danish – Dutch relations on the Gold Coast (draft version!)* (Åbo: Åbo Akademi University).

Westergaard, Waldemar (1917). *The Danish West Indies under Company Rule (1671-1754) with a supplementary Chapter 1755-1917* (New York: The MacMillan Company).

Zwettler, Otto (1984). *Přehled dějin Finska a Islandu* (Praha: nakladatelství SPN).

Resume

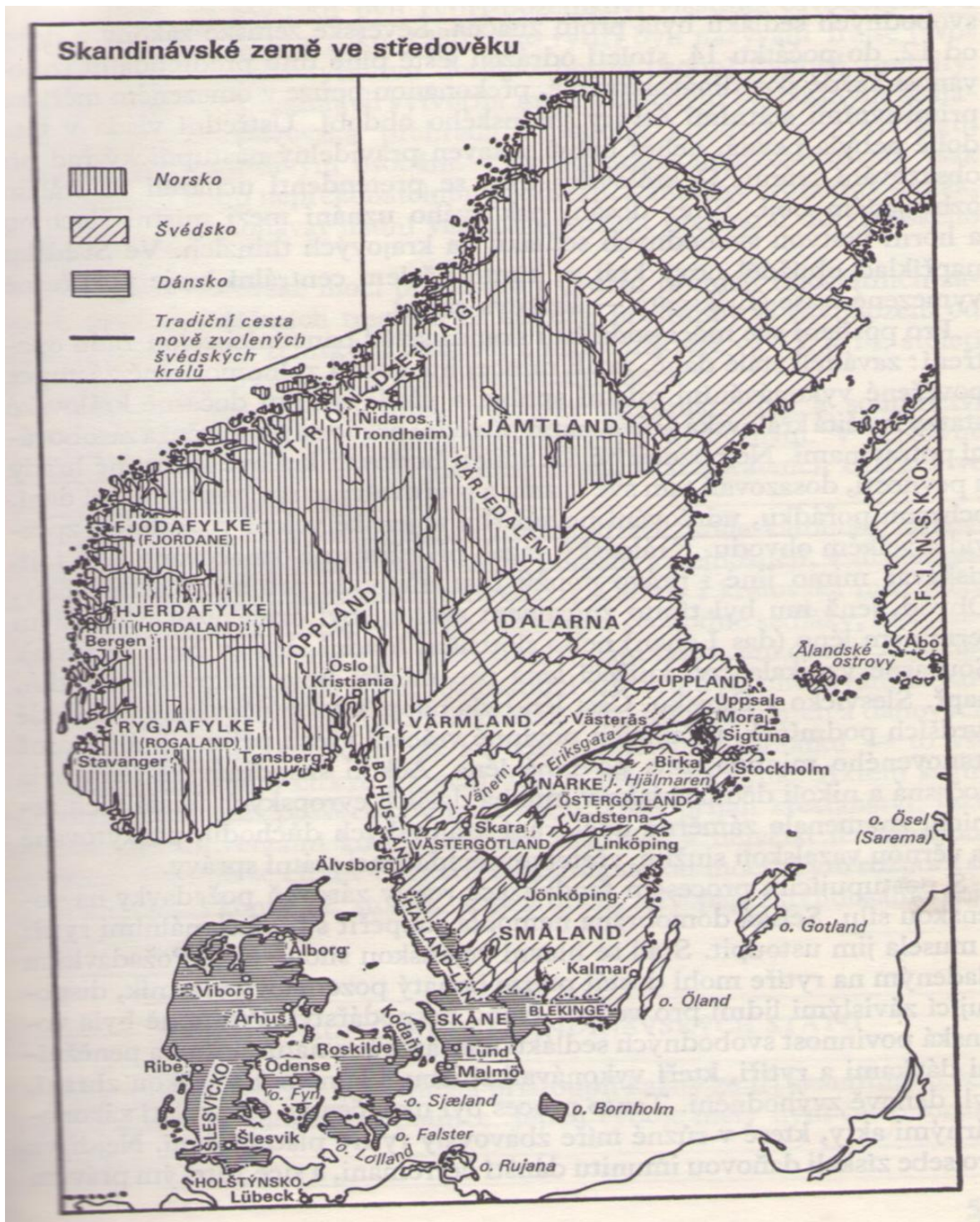
This bachelor thesis deals with Scandinavian countries and colonialism. Colonialism is defined as the seizure of a foreign land, cultivation of the land and founding of settlements in occupied territories. Colonialism helped states to use new natural resources, obtain a cheap labor power or strategic territory. It could be said that colonialism was already at ancient Greece and Rome, but historians speak about colonialism related to the western overseas discoveries. Colonialism had two phases - the first phase was from 1500 to 1800 and the second phase is the phase of the Industrial revolution and division of the world. The first phase is expeditions for trade. In the second phase increased importance of colonies as suppliers of cheap resources. This phase is sometimes called imperialism, which is associated with building large colonial empires. Scandinavian nations undertake expansive expeditions in the 18th century. Due to these expeditions they discovered and settled some territories.

Due to overseas discoveries the Atlantic trade began to develop and the Baltic trade (which included Danes and Swedes) flourished. They were also forced to reach the exotic destinations in Asia, Africa and America and a triangular trade. Denmark was the first Scandinavian colonizing nation that had colonies outside Europe. Their first colonies were a few trading posts in India at the early 17th century. Sweden only found a trade company for the India region. The Golden Coast became another colonized territory. At this territory Danes and Swedes established trade colonies primarily for obtaining slaves. Then the Swedes started to colonize North America in the region where is now the state Delaware. Swedes kept the colony for 17 years. Danes in North America were not involved. Another area of Scandinavian interest was the West Indies. They sent their slaves from Africa. These slaves worked there at sugar-cane plantations. They sent sugar to Europe for sale. The Swedes gained a colony in the West Indies due to an agreement with France. It was the island of Saint-Barthélemy and Guadeloupe briefly.

The Danes and the Swedes had sold most of their colonies, because they weren't profitable or they lost them due to competition from other colonial powers. Danes and Swedes still maintain a certain level of contacts with former colonies. Denmark still has two autonomous territories from a colonial era - Greenland and the Faroe Islands. These territories have their own administrations where Denmark doesn't interfere. Denmark is only representing this territories at international level and provides economical support.

Přílohy

Příloha č. 1

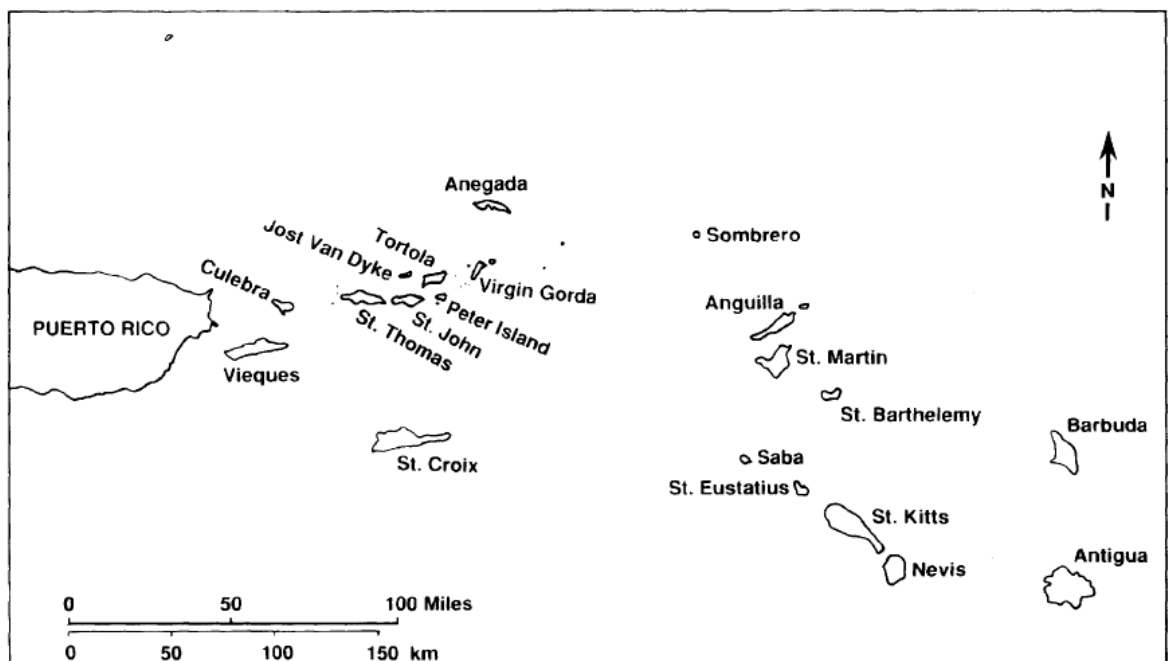
(dostupné v Kan 1983: 51)

Příloha č. 2

(dostupné na Aalund; Rastén 2010: 5)

Příloha č. 3

(dostupné na Hall 1992: 4)

Příloha č. 4

Rok y	Sv. Kříž			Sv. Tomáš			Sv. Jan		
	otroci	bílí	svobodní	otroci	bílí	svobodní	otroci	bílí	svobodní
1688				422	317				
1691				547	389				
1715				3042	555				
1733							1087	208	
1755	8897	1303		3949	325	138	2031	213	
1770	1884	1515		4338	428	67	2302	118	
1789	22488	1952	953	4614	492	160	2200	167	16
1797	25452	2223	1164	4769	726	239	1992	113	15
1815	24330	1840	2480	4393	2122	2284	2306	157	271
1835	19876	6805		5315	8707		1943	532	
1846	16706	7359		3494	9579		1790	660	

(dostupné na Hall 1992: 5)

Příloha č. 5

Období	Výnos (kg/hektary)						
	Brazílie	Svatý Dominik	Morelos	Jamajka	Malé Antily	Barbados	Dánská Západní Indie
1720					1236		
1730						2347	
1750	1378					2124	
1770				2055			
1780	2105	3052		2174			1227
1790			2643	2174			1002
1800			2643				
1810	2105						
1820			3038			2900	1229
1860							1032

(dostupné na Rönnbäck 2009: 153)

Příloha č. 6

(dostupné na Colonials Swedes nedatováno)